

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Med framtiden för fötterna

En kvantitativ studie av ungdomars framtidsplaner

Socionomprogrammet VT 2008

C-uppsats

Författare: Marie Bojlid och Elisabeth Svensson

Handledare: Tore Brännberg

TACK

Först och främst vill vi tacka alla gymnasieelever som deltagit och lagt tid på att fylla i vår enkät, utan er hade det inte blivit någon undersökning.

Vi är också tacksamma för all hjälp från studie- och yrkesvägledarna samt de lärare som har hjälpt oss att nå ut med våra enkäter.

Ett tack också till vår handledare Tore Brännberg som i all välmening har brottats med oss från början till slut, samt till Torun Österberg som gett oss värdefulla tips.

Sist men inte minst vill vi också tacka Nils och Pedro för stöd och hjälp med SPSS, samt Johanna och Cecilia för korrekturläsning och vägledning. Tack även till Stina för uppmuntran och lån av dator.

Tack till er alla!

Elisabeth och Marie

ABSTRACT

Titel: Med framtiden för fötterna - En kvantitativ studie av ungdomars framtidsplaner.

Författare: Marie Bojlid och Elisabeth Svensson

Nyckelord: Ungdom, framtidsplaner, storstad, landsbygd

Syftet med uppsatsen har varit att utifrån ungdomars framtidsplaner undersöka vilka skillnader som finns mellan män och kvinnor samt mellan storstaden och landsbygden. Vad gäller framtidsplaner har vi i första hand inriktat oss på områdena boende, utbildning och arbete samt familj. Ett andra syfte har varit att undersöka om ungdomarna känner oro för sin framtid och om någon grupp utmärker sig inom detta område.

De två frågeställningar vi har utgått från är: finns några tydliga skillnader vad gäller ungdomars framtidsplaner då vi jämför kön och bostadsort och finns det vissa grupper av ungdomar som är mer oroliga än andra inför framtiden?

Vi har använt oss av en kvantitativ metod i form av en enkät. Denna enkät har delats ut till sammanlagt 169 elever som går sista året på gymnasiet. Vi har vänt oss till en skola i ett storstadsområde samt två skolor på landsbygden. Vi har sedan bearbetat materialet genom att göra jämförelser mellan könen och mellan bostadsorter. Genom att använda våra teoretiska utgångspunkter, könssocialisation, KASAM, kulturell friställning samt förlängd ungdomstid, har vi sedan analyserat resultatet.

I resultatet har vi sett att ungdomarna i första hand är förväntansfulla inför framtiden och har många planer uppgjorda. Vi ser en hel del skillnader mellan kön och bostadsort. Inom vissa områden är skillnaderna tydliga mellan könen och inom andra är bostadsorten mest avgörande. Vi ser att det finns skillnader vad gäller området kring framtida boende, där det mest avgörande är om ungdomarna bor i storstad eller på landsbygden. I frågor som handlar om familj blir skillnaderna störst mellan könen.

Också inom de specifika frågorna kring oro finns störst skillnad mellan könen. Det är kvinnorna som oroar sig mest och inom denna grupp utmärker sig storstadskvinnorna som de allra mest oroliga.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING OCH PROBLEMOMRÅDE.....	1
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
2.1 Syfte	2
2.2 Frågeställningar.....	2
2.3 Centrala begrepp.....	2
3. TIDIGARE FORSKNING	3
3.1 Vuxenblivande i en ny tid.....	3
3.2 Ungdomars tankar kring framtid.....	4
3.3 Hur bakgrund påverkar framtida val.....	5
4. TEORI.....	7
4.1 Könssocialisation.....	7
4.2 KASAM.....	8
4.3 Kulturell friställning.....	8
4.4 Förlängd ungdomstid.....	9
5. METOD.....	10
5.1 Förförståelse.....	10
5.2 Genomförande.....	10
5.2.1 Valet av kvantitativ metod.....	10
5.2.2 Litteratursökning.....	11
5.2.3 Enkätens utformning.....	11
5.2.4 Urval.....	11
5.2.5 Provundersökning.....	12
5.2.6 Datainsamling.....	13
5.2.7 Redovisning och analys av resultat.....	13
5.3 Metoddiskussion.....	14
5.3.1 Metodens begränsningar.....	14
5.3.2 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	15
5.3.3 Etiska överväganden.....	15
6. RESULTAT OCH ANALYS.....	17
6.1 Grundvariabler.....	17
6.2 Skillnader vad gäller bostadsort.....	18
6.3 Skillnader vad gäller kön.....	22
6.4 Skillnader vad gäller oro.....	25
7. SLUTDISKUSSION.....	31
7.1 Sammanfattning av resultatet.....	31
7.2 Diskussion kring resultatet.....	32
LITTERATURFÖRTECKNING.....	34
BILAGOR	
1. Enkätförord	
2. Enkätfrågor med svarsfrekvenser	

1. INLEDNING OCH PROBLEMOMRÅDE

Dagens ungdomar står inför en rad val vad gäller framtiden. Unga har idag fler möjligheter än för några decennier sedan, men däremot inte lika tydliga roller. De befinner sig i en tid där inga svar är givna och där allt tycks möjligt. Ungdomstiden är också en fas som vi alla går igenom och som formar oss till de vuxna vi ska bli. Vi tycker att detta gör ungdomar till en intressant och viktig grupp att undersöka.

Vuxenblivandet beskrivs som alltmer problematiskt då det inte längre finns tydliga livsövergångar eller ritualer som markerar starten på vuxenlivet. Istället för att processen är kollektiv och manifesteras tydligt utåt, så blir det en fråga för individens eget inre. Svenska dagbladet (2008) har publicerat en aktuell artikelserie som handlar om svårigheter kring vuxenblivande. Denna utveckling benämns som kvartslivskrisen, ett begrepp som myntats i USA och spridit sig över världen. Begreppet betecknar ett utbrett fenomen om en djup livskris som kan drabba unga vuxna. Precis som trettio-, fyrtio- och femtioårskrisen handlar denna kris om identitet och meningen med livet, men istället för att se tillbaka på livet, blir de unga deprimerade i förväg och föreställer sig allt som kan gå fel i framtiden. Att de har livet framför sig skrämmer dem. Ungdomarna känner sig gamla, deppiga och vilsna, trots att de nyss har lämnat tonåren.

En stor del av dagens ungdomar har också höga ideal och vill att allt ska vara perfekt, de har svårt att acceptera livets gråtoner och söker därför hela tiden efter bättre; ett bättre jobb, en bättre lägenhet eller en bättre partner. Samtidigt vill dagens unga helst komma rätt direkt och vågar inte misslyckas. Från omgivningen har de lärt sig att de kan bli vad de vill och saknar ibland ett realistiskt synsätt, såsom att livet har begränsningar (Svenska dagbladet 2008).

Vi vill ta reda på vilka tankar och funderingar ungdomar egentligen har, då de befinner sig i en fas i livet där de har många viktiga val framför sig.

Vi vill ta reda på hur ungdomarnas framtidsplaner ser ut vad gäller boende, utbildning och arbete samt familj. Vi vill i denna studie se vilka faktorer som kan spela in och påverka deras syn på framtiden. Finns det några samband mellan kön och var man är bosatt för hur man väljer att planera sin framtid? Vi vill också få en bild av hur de ser på framtiden, om de främst känner oro eller förväntan.

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

2.1 Syfte

Syftet med vår uppsats är att utifrån ungdomars framtidsplaner undersöka vilka skillnader som finns mellan män och kvinnor samt mellan storstad och landsbygd. Vad gäller framtidsplaner har vi i första hand inriktat oss på områdena boende, utbildning och arbete samt familj.

Vårt syfte är också att undersöka om ungdomarna känner oro för sin framtid och om någon grupp utmärker sig inom detta område. Vi kommer även här jämföra kön och bostadsort för att se vilka skillnader och likheter som kan finnas vad gäller oro.

2.2 Frågeställningar

1. *Finns några tydliga skillnader vad gäller ungdomars framtidsplaner då vi jämför kön och bostadsort?*
2. *Finns det vissa grupper av ungdomar som är mer oroliga än andra inför framtiden?*

2.3 Centrala begrepp

För att förtydliga våra frågeställningar och bättre avgränsa vårt undersökningsområde har vi valt att definiera de grundläggande begreppen vi använder i uppsatsen. De mest centrala begreppen i vår undersökning är *ungdom* och *framtid* samt variablerna *kön* och *bostadsort* vilka är utgångspunkt och fokus för undersökningen.

Begreppen ungdom och framtid kan ha en vid betydelse.

I detta fall syftar begreppet *ungdom* till gymnasieungdomar i årskurs tre. Vi valde dessa för att de inom kort står inför en tid där de måste ta ställning till vad de vill göra i framtiden, efter att ha tagit studenten. Förmodligen har många av dem börjat fundera på vad de skulle vilja göra. Ordet *framtid* har vi i studiens kontext definierat som tiden efter studenten fram till ungdomarna är 30 år eftersom vi ville ha med ett något längre tidsperspektiv. Om ungdomarna själva hade tänkt kring ordet framtid hade denna kanske inte sträckt sig så långt fram i tiden, utan endast kring den första tiden efter studenten. Vi ville ha ett längre perspektiv, trots att det kanske inte är så många som tänkt och planerat så långt fram i tiden. Variablerna kön och bostadsort är en central del i undersökningen som ett led i att fastställa hur olika variabler påverkar varandra (Svenning 2003).

Bostadsorterna i vår undersökning är en kommun i ett storstadsområde och två andra kommuner i landsbygdsområden, vilka vi ger en närmare definition i avsnittet om urval. Vi valde dessa variabler eftersom olika sociala normer och förutsättningar är gällande på olika sätt i olika geografiska områden och för respektive kön (Svensson 2006).

3. TIDIGARE FORSKNING

Det finns en uppsjö av forskning kring ungdomar vilken till stor del är inriktad på ungdomar som avvikare och det fokuseras ofta på deras utmärkande kulturer och stilar. Enligt bland andra Waara (1996) fokuserar forskningen allt för lite på de "vanliga" ungdomarna, i stället riktar man mycket in sig på de problem som ungdomar har, bland annat med att etablera sig på arbetsmarknad och i vuxenvärlden.

Samtidigt som ungdomar ses som ett problem så finns en annan sida av forskningen vilken belyser ungdomar som ideal för de vuxna. Det intressanta är att ungdomar, oavsett perspektiv, tycks värderas i kontrast till de vuxna (Lövheim, 2005). På senare tid har forskning också inriktats en hel del på den förlängda ungdomstiden.

*Vi har valt att fokusera på några specifika delar av forskningen, vilka vi tycker passar bäst för vår uppsats. Dessa är **vuxenblivande i en ny tid, ungdomars tankar kring framtid samt hur bakgrund påverkar framtida val.***

3.1 Vuxenblivande i en ny tid

I SOU 2006:77 utreds ungdomars oro, stress och psykiska ohälsa och förslag ges till åtgärder. Utredningen bygger på en bred undersökning av 700 ungdomar i grundskola, gymnasium och högskola i skilda delar av landet. De kommer bland annat fram till att kvinnor oroar sig mer än män, det finns också mer oro i storstaden än på landsbygden. De kommer fram till att psykiska problem bland unga har blivit vanligare. Detta är en paradoxal utveckling med tanke på att tillvaron idag är rikare och välfärdssystemet bättre än tidigare. Det har blivit svårare för unga att få arbete, många tvingas studera trots att de skulle föredra att arbeta.

Nya möjligheter har öppnats och har gjort livet mindre förutsägbart vilket är positivt, men ställer stora krav på unga att välja vilket liv de vill leva. Förmågan att hantera detta upplevs inte ha utvecklats i lika hög grad som valmöjligheterna ökat. Individualiseringen gör att vi ifrågasätter det vi tidigare tog för givet och gör problem av det som tidigare sågs som en del av livet.

Waara (1996) skriver inledningsvis i sin avhandling om tidigare ungdomsforskning som gjorts, bland annat kring vuxenblivande. Han skriver om att man blir vuxen genom att integreras in i ett samhälle, vilket sker i ett socialt och kulturellt sammanhang som ger möjligheter och sätter gränser för identitet, framtidsplaner, förhoppningar och värderingar. Han skriver också att vuxenblivandet sker både på lokala villkor och i ett globalt perspektiv. Det globala perspektivet ligger utanför individens lokala förankring, sociala och kulturella arv. Vidare menar Waara att ungdomstiden är en period i livet som har kommit att bli alltmer diffus och präglas av större osäkerhet. Föränderlighet genomsyrar det moderna livet, och kanske i synnerhet ungdomstiden, som för individen bland annat innebär många funderingar kring det egna vuxenblivandet. Det finns inte längre några givna vägar till vuxenlivet, utan det är snarare upp till varje individ att skapa sig sin egen process mot att bli vuxen.

Ungdomsstyrelsen (1998) menar att ungdomar är en resurssvag grupp med fler sociala problem än äldre. Detta grundar sig till viss del i att många är myndiga, men ännu inte är etablerade på arbetsmarknaden och därmed saknar möjligheter att försörja sig själva. Ungdomar är också en heterogen grupp där vissa gynnas av en längre utbildningsperiod, men andra lyckas inte hävda sig i konkurrensen på arbetsmarknaden trots sin långa utbildning. Denna nya och annorlunda värld som ungdomar idag ska gå igenom kräver att de till viss del

har nya sorters kunskaper vilka gör att de kan handskas med den osäkerhet och höga förändringshastighet som kännetecknar dagens samhälle.

3.2 Ungdomars tankar kring framtid

Ungdomsstyrelsen (1998) har gjort attitydundersökningar kring ungdomars syn på framtiden och har sett att det finns två huvudgrupper, dels de som tänkt sig en kort utbildning och vill satsa mer på ett lugnt och stabilt familjeliv. Dels de som ville skaffa sig längre utbildning och ha hunnit resa och förverkliga sig själva innan de bildar familj. Det framkom också i denna undersökning att två tredjedelar av gymnasieungdomarna vill läsa vidare efter studenten. Slutligen visar undersökningen att nio av tio unga mellan 16 och 29 år är intresserade av att bo utomlands under minst sex månader.

2003 gjorde Ungdomsstyrelsen en annan undersökning bland unga som gäller vad de ser som viktigast då de är 35 år. De ser då tre grupper som utmärker sig. Den första anser att familj, fast anställning och boende är viktigast. Denna prioritering är vanligast bland de som bor utanför storstäder, kvinnor, för dem som kommer från arbetarfamilj, för dem som är 25-29 år och födda utomlands. Den andra gruppen tycker mål som fritid, självförverkligande, att ha rest och sett världen och hög levnadsstandard är viktigast. Hit hör till största delen kvinnor, boende i storstäder, de som har föräldrar med längre utbildning och de som är 16-19 år. För den tredje gruppen är det viktigast med att ha en god ställning i samhället, eget företag och att engagera sig i samhället. Till denna grupp hör till största delen yngre, boende i storstad och män.

Johansson (2003) ser i sin studie att det rådande ungdomsidealet är att man ska vara högskoleutbildad, flytta till storstad, resa och på så vis bli en modern ungdom. Ungdomars ideal ser Svensson (2006) också utifrån ett klassperspektiv. Hon ser då att medelklassen är den grupp som har tolkningsföreträde. Detta medför exempelvis att ungdomar bör flytta till storstaden för att ta del av det moderna livet, göra en långresa för att visa på frihet och individuell erfarenhet. Detta gör att de grupper som inte prioriterar detta anses vara misslyckade.

Västsvenska Industri- och handelskammaren har sedan 2001 årligen genomfört attitydundersökningar bland ungdomar. 2007 gjordes en undersökning av ungdomars attityder till arbete, utbildning och framtid. I rapporten menar man att världens förändringstakt ökar, men att Västsveriges gymnasieungdomars attityder är i stort oförändrade över tid. I undersökningen får gymnasieungdomarna ta ställning till 54 påståenden kring olika teman och samma påståenden hamnar i topp, år efter år. Högst prioriteras att ha ett bra arbete, därefter anser ungdomarna att fritid och familj är viktigt. De väljer att prioritera plikt före lust, både skola och jobb är viktigt snarare än roligt.

Lövheim (2005) har i sin studie gjort en sammanställning av olika undersökningar som gjorts under 2000-talet. Där framkommer bland annat att unga människor sätter högt värde på frihet, kärlek, ärlighet, hälsa och lycka, men även familjetrygghet och sann vänskap. Något som de värderar lägre är socialt anseende, rikedom och makt.

En stor del av forskningen visar på en tendens mot ökad individualism och således en försvagning av kollektivistiska värden, och detta framgår även ofta i undersökningar om ungas attityder. Ofta är det relationer till familj och vänner samt fritid som ger livet mest mening, medan arbete värderas lägre. Unga upplever också att det är viktigt med självutveckling och självförverkligande.

3.3 Hur bakgrund påverkar framtida val

Svensson (2006) framhåller i sin avhandling, vilken handlar om vem som stannar och vem som flyttar från småstäder, hur avgörande hon upplever att kön och social bakgrund är. Hon poängterar också att hon upplever det reflexiva valet som litet, att ungdomarna i stället följer en önskan om att passa in i det *normala*. Vad denna normala väg innebär skiljer sig åt mellan medelklass och arbetarklass samt mellan könen. Det är vanligare att medelklassungdomar flyttar till storstäder där det enligt dem finns större möjligheter. Det är också vanligare att tjejer kan tänka sig att för alltid lämna den småstad där de är uppväxta, medan killar gärna vill återvända till uppväxtorten i vuxen ålder.

En annan skillnad som Svensson upplever är att medelklassens ungdomar ser framemot en lång ungdomstid, men att arbetarungdomarna upplever att de inte släpps in i vuxenvärlden trots att de försöker.

I ungdomarnas värld är idealen att vara självständig, oberoende och unik. Trots detta tycker Svensson att valen till stor del följer förutbestämda vägar. Vidare skriver Svensson (2006) att hon tydligt ser att ungdomarna anser att individen själv ”väljer, formar och ansvarar för sina val och sin framtid”(s. 152). Samtidigt som det underförstått är tydligt för dem att alla val inte är till för alla. Detta ser hon beror på att bakgrunden styr vilka vi vill bli. Hur ungdomar prioriterar påverkas till stor del av hur viktigt det är för dem att uppnå det ”moderna livet”.

Johansson (2003) skriver i sin avhandling att hon tycker sig tydligt se social och kulturell reproduktion i dagens samhälle, vilket betyder att sociala grupper och individers sociala tillhörighet återskapas från en generation till nästa. Samtidigt sänder samhället ständiga budskap om att individen är fri att skapa sin egen framtid. Dessa tvetydiga budskap möter ungdomar och många upplever att de borde ha gjort andra val än de gjort för att bli *lyckade*, samtidigt som de inte upplever att de haft möjlighet att göra dessa *rätta* val. Exempelvis kan föräldrar förmedla en önskan om att deras barn ska genomgå en högre utbildning, samtidigt som de betonar att fast jobb är viktigt och att man inte bör skuldsätta sig.

Ungdomsstyrelsen (2000) har även gjort en studie om utbildning och arbetslivets början - *Ungdomars vägval*. I studien framkommer en del skillnader mellan könen, bland annat att kvinnor i större utsträckning än män hade flyttat både till andra kommuner och utomlands. Det visade sig även vara en stor skillnad mellan könen vad gäller sysselsättning. Kvinnorna var mer inriktade på högre studier och på att skaffa sig internationell erfarenhet, medan männen värderade fast anställning högre. Dock ville en majoritet av båda könen ha fast anställning vid 25 års ålder.

I studien framkom även en del *geografiska och regionala* skillnader. Exempelvis är andelen högskolestuderande störst i storstäderna och i större kommuner, troligtvis främst eftersom universitet och högskolor huvudsakligen är lokaliserade dit. Andelen som bedriver andra studier än högskolestudier skilde sig däremot inte mellan olika kommuner.

Ungdomar från större kommuner arbetade enligt studien i mindre utsträckning än ungdomar bosatta i storstäder och mindre kommuner. Andelen arbetslösa är störst i mindre och medelstora kommuner.

Kring boende finns också en del regionala skillnader; andelen unga som bor med sina föräldrar är störst i storstäderna och minst i de små kommunerna i glesbygdsområden. Dock bör nämnas att boendesituationen inte främst hänger samman med vilken kommun man bor i, utan främst med sysselsättningen. De som studerade på högskola hade i större utsträckning flyttat mer, och bland dem som planerar att flytta är studier den absolut vanligaste orsaken. I studien har man delat in ungdomarna i två kategorier: dels de vars direkta mål är att få arbetslivserfarenhet inom ett yrke och fast anställning och dels de som väljer en mer

långsiktig strategi, dvs. att de vill utbilda sig och utveckla sina kompetenser innan de etablerar sig på arbetsmarknaden.

Waara (1996) har i sin sociologiska avhandling intervjuat 26 ungdomar i ett glesbygdsområde om hur de ser på sin framtid. Waara kommer bland annat fram till att social bakgrund och traditionella värderingsmönster fortfarande spelar en stor roll för hur ungdomarna tänker kring framtiden och framtidsplaner. Han menar dock att ungdomarna har en allt större valfrihet och blir påverkade utifrån, vilket ställer krav på ökad reflexivitet.

I studien framträder fyra olika ungdomstyper; traditionalisten, entreprenören, konventionalisten och avantgardisten. Dessa fyra olika typfall utgår ifrån könsidentitet och hur förankrade ungdomarna är i lokalsamhället. *Traditionalisten* är välförankrad i lokalsamhället och är orienterad mot ett traditionellt könsrollsmönster. *Entreprenören* har en stark förankring till lokalsamhället, men tar däremot avstånd från mer traditionella könsrollsmönster. *Konventionalisten* är svagt förankrad i lokalsamhället, har hög flyttningsbenägenhet och accepterar ett traditionellt könsrollsmönster. Det sista typfallet är *avantgardisten* som uppvisar hög flyttningsbenägenhet och tänker sig i framtiden bo i storstadsområde. De accepterar inte de traditionella könsrollerna.

Löfgren (1990) har gjort en avhandling som bygger på intervjuer med ett fyrtiotal ungdomar. Dessa intervjuer handlar om att flytta hemifrån och vänder sig både till dem som redan har tagit detta steg och till dem som fortfarande bor kvar hemma. Utifrån materialet har han konstruerat sociala tidtabeller. Den *trygga tidtabellen* används främst av män från arbetarklassen och kännetecknas av att man bor kvar hemma relativt länge och när man har ett arbete ordnat så flyttar man, men till något som inte är allt för centralt. Den *brådmogna tidtabellen* används främst av kvinnor från arbetarklassen. De flyttar hemifrån i samband med att de bildar en egen familj och de bor gärna kvar i närheten av där de är uppväxta. Det finns en tredje *normal tidtabell* som främst vänder sig till medelklassens män och kvinnor. Dessa personer vill flytta till mer centralt läge och då gärna i samband med att påbörja en högre utbildning. Det framgår också en utbredd önskan om att efter ungdomstiden flytta från stadskärnan till ett eget hus utanför staden.

4. TEORI

*Vi har i detta avsnitt valt ut några teorier och teoretiska begrepp som passar för vår undersökning. Vi har valt teorier som belyser bland annat hur kön och samhälle kan påverka oss, då vi tror att detta kan fördjupa förståelsen för det vi kan se i resultatet. Dessa teorier och begrepp är; **könssocialisation, KASAM, kulturell friställning samt förlängd ungdomstid.***

4.1 Könssocialisation

Vi utgår främst från Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) då vi gör en kort beskrivning av de delar i könssocialisationen som vi främst utgår från i vår analys. De förklarar könssocialisation som vägen från att det biologiska könet konstaterats till att vi tillsammans skapar det sociala och psykologiska kön som individen sedan bär med sig resten av livet. Att så sker beror bland annat på att vi i vårt västerländska samhälle har svårt att relatera till och interagera med någon vi inte kan placera in som man eller kvinna, flicka eller pojke. Vad denna svårighet beror på är svårt att säga, men det är bevisat att då vi inte får veta könet på exempelvis ett barn skapar vi oss själva en hypotes av detta för att avspänt kunna fortsätta samspelet. En del i att vi känner behov av att få veta ett barns kön ligger i att vi behandlar könen något olika redan från början och vill veta vilket interaktionsmönster vi i det aktuella mötet ska använda. Könssocialisation lägger då tyngdpunkten på hur flickor och pojkar behandlas på olika vis och uppmuntras till att också själva bete sig på olika, könsspecifika, sätt. Det blir lätt så att barnet anpassar sig till hur de förväntas bete sig och invanda könsroller reproduceras utan nämnvärd förändring från en generation till nästa. Barnet som växer upp vill bli uppskattat och omtyckt av omgivningen och lär sig fort vilka beteenden som ger dem denna positiva respons. Enligt Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) är denna socialisation en inlärningsprocess som successivt internaliserar normer och attityder från omgivningen och infriar de önsningar som finns så att rådande sociala ordningar kan bestå. Könssocialisation utvecklas stegvis genom de olika utvecklingsstadierna barnet går igenom. De erfarenheter som barnet tillägnat sig genom åren lägger sig ovanpå varandra och lägger slutligen grunden till vår personlighet och blir en del av känslan av vem man själv är samt vilka prioriteringar man har.

Några resultat som tidigare forskning har sett är exempelvis att flickor och pojkar primärt söker bekräftelse inom olika arenor. Flickor söker främst bekräftelse inom sina relationer till andra, medan killar strävar efter att få detta genom de prestationer de utför. Då man kommer upp i övre tonåren, som är den ålder vi fokuserar på i denna uppsats, så finns generellt sett en hel del skillnader mellan könen. Bland annat så förändras de unga kvinnornas framtidsplaner på så sätt att den ideala framtiden blir mer inriktad på familjen. Tidigare har deras framtidsplaner varit att kombinera familjeliv och göra en framgångsrik karriär. Men under gymnasietiden skruvas dessa förväntningar ner och de väljer i stället arbeten som är lättare att kombinera med familjelivet. Kanske går deras planer från att ha tänkt bli läkare till att bli sjuksköterska, eller från lektor till lärare. Det går också att se en tydlig uppdelning i före och efter den tidpunkt då de tänkt skaffa barn. När man har blivit förälder ska man vara redo att sätta familjen i första rummet och vara färdig med resande och utbildning. De unga männen tänker under gymnasietiden däremot inte mycket på de förändringar en framtida familj kan komma att innebära. Det är något han vill ha, men väntar med att tänka på till efter utbildning och etablering på arbetsmarknaden (Bjerrum Nielsen och Rudberg 1991).

4.2 KASAM

KASAM, känsla av sammanhang, är ett begrepp som myntades av sociologen Aaron Antonovsky som ville utröna varför vissa människor är mer friska och mer motståndskraftiga än andra. Han kom då fram till att graden av *känsla av sammanhang* är avgörande för detta. Begreppet syftar till att mäta förmågan att klara av påfrestningar, stressorer. Antonovsky menar att människan aldrig befinner sig i ett tillstånd då hon är helt frisk eller sjuk, utan att hon pendlar mellan dessa poler. Vid hög grad av KASAM har individen en genomgående känsla av att det som händer omkring är strukturerat och möjligt att förutsäga. Det innebär också att man känner att man har tillräckliga resurser för att möta krav och motgångar och göra så med en känsla av att det var värt denna investering och detta engagemang (Antonovsky 1991).

Antonovsky har delat upp begreppet i tre komponenter: begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet, vilka alla är lika viktiga för att mäta graden av KASAM. *Begriplighet* bygger på att om vi upplever vår omgivning som strukturerad och förutsägbar kommer vi uppfatta påfrestande livshändelser som mindre stressfyllda. *Hanterbarhet* syftar till i hur stor grad man upplever att man har resurser tillgängliga som gör att man kan möta *stressorer* i omgivningen. *Meningsfullhet* innebär att man känner sig delaktig i skapandet av sin egen vardag och sin framtid. Begreppet innefattar också att man behöver känna att de investeringar man gör för att bemöta motgångar är värda denna ansträngning. Dessa tre begrepp är beroende av varandra och hur de samverkar avgör om individen kan gå genom en händelse med positiva känslor eller inte. Exempelvis är hanterbarhet beroende av begriplighet då man behöver förstå det inträffade för att kunna agera på ett konstruktivt sätt. Men även då nivåerna av både begriplighet och hanterbarhet är låga så kan en stor känsla av meningsfullhet leda till positiva förändringar. Denna meningsfullhet kan då göra att man söker instrument för att hantera situationen, det kan exempelvis vara information eller kontakt med en person som innehar resurser för att hantera situationen. För att känna högre grad av KASAM är trygghet och ett stödjande socialt nätverk en värdefull faktor. Antonovsky talar om ett salutogent perspektiv, det vill säga att man fokuserar på det friska snarare än det sjuka, och hävdar att detta synsätt på individen stärker graden av KASAM (Antonovsky 1991).

4.3 Kulturell friställning

Samhället har under 1900-talet utvecklats mot att normer har upplösts, sekularisering ökat och informationsutbudet har ökat explosionsartat. Detta har gjort att vårt sätt att tolka och förstå vår omgivning och oss själva har förändrats. Förut kunde vi ta hjälp av religion och tradition för att få svar och tolkningar på många områden. Detta gjorde också att vi hade andra omkring oss att identifiera oss med och vi formade våra egna roller och vår framtid efter dessa personer. Många gick exempelvis i sina föräldrars fotspår både vad gällde yrkesval och värderingar. Detta gjorde bland annat att könsroller och förpliktelser mellan generationer var förutbestämda. Det var också så att vi inte var lika beroende av vårt arbete för att skaffa oss en roll i samhället. Men detta har på många områden förändrats och de redan gjorda tolkningarna räcker inte längre till för individen (Ziehe i Löfgren/Molander (red.) 1986).

Ziehe, professor i sociologi, uttrycker detta som att vi blivit *kulturellt friställda*. Han påstår att vi inte ärver värderingar, inställningar och normer längre och att vi därför inte kan agera direkt utifrån den kultur vi socialiserats in i. Nu måste vi i stället själva sätta oss in i alla frågor och ta reda på vad *vi* tycker om allt. Utbudet av aktiviteter, livsstilar och materiella ting

är större än någonsin och vi måste välja, eller välja bort, genom att ständigt sätta oss in i nya möjligheter (Nörsgaard i Gytz Olesen & Möller Pedersen (red.) 2004).

Ziehe använder också begreppet *görbarhet* vilket går ut på att vi i dagens samhälle har allt större frihet och möjlighet att göra saker, till skillnad från förr. Detta fenomen, tillsammans med den kulturella friställningen, kan bidra till ökad stress och otrygghet för individen. Enligt Ziehe finns det en risk att valen blir så många, att man till slut varken vet vad man vill eller hinner göra det man skulle vilja prioritera (Ziehe i Löfgren/Molander (red.) 1986).

Ziehe presenterar en oro för att unga för tidigt utsätts för krav på att ständigt behöva ta ställning, redan innan de har fysisk och psykisk beredskap att göra detta. Han jämför också dagens ungdomar som ofta besitter en stor kunskap inom områden redan innan de själva har egen erfarenhet av dessa, med de unga som förr behövde skaffa sig kunskap genom egna erfarenheter. Det blir en skillnad i att lära sig hantera ett stort vetande eller ett icke-vetande. På så sätt menar Ziehe att då information och kunskap ökar och kommer från många olika håll så ökar också de möjliga tolkningarna som individen har att välja på. Så i takt med att informationen ökar så minskar de självklara tolkningarna för individen och stressen att välja *rätt* bland alla möjligheter blir stor (Nörsgaard i Gytz Olesen & Möller Pedersen (red.) 2004).

4.4 Förlängd ungdomstid

De flesta forskare är eniga om att ungdomstiden har förlängts och vi har valt att använda detta synsätt som ett teoretiskt begrepp. Att ungdomstiden förlängts sägs bero på att ungdomar mognar tidigare och tar roller som förr endast tilldelades vuxna, samtidigt som de är allt äldre då de blir självförsörjande (Svensson 2006).

Vad som kännetecknar övergången till vuxenlivet har genom tiderna varierat. Sociala strukturer som normer och institutioner har spelat in för när man betraktas som vuxen. I dagens samhälle lägger ungdomar själva stor tyngdpunkt på att kunna försörja sig själv och ta ansvar för egna beslut vad gäller vuxenblivande (Johansson 2003).

Som ett steg mot självförsörjande är det alltför många ungdomar som väljer att skaffa sig en högre utbildning, i takt med att detta blivit mer lättillgängligt. Samtidigt har det blivit svårt för de unga som väljer att inte studera efter gymnasiet att få ett arbete (Svensson 2006).

Andelen studerande i åldern 16-24 år har fördubblats på femton år, vilket har lett till att unga blir allt äldre innan de etablerar sig på arbetsmarknaden (Ungdomsstyrelsen 1996).

Etableringsåldern, det vill säga då 75 % av en årskull försörjer sig genom arbete, har förskjutits till 28 år (Lövheim 2005).

Många av stegen på väg till att bli vuxen har således senarelagts om man jämför med tidigare generationer. Exempelvis när man etablerar sig på arbetsmarknaden och när man bli förälder, vilket till stor del kan vara en konsekvens av den långa utbildningstiden. Något som dock i genomsnitt sker tidigare är att bli sambo, vilket kan ha kulturella anledningar men också vara en praktisk lösning på en pressad ekonomisk situation vilket många har under den långa studietiden. Detta gör dock att stegen från ungdom till vuxen inte längre sker i samma ordning som förr (Johansson 2003).

Dagens unga är inte bara mer välutbildade, utan de har också fler valmöjligheter än någonsin tidigare (Ungdomsbarometern 2000). Ungdomar måste ta ställning i många val kring hur de vill forma sin framtid. De är idag heller inte lika styrda av traditioner som förr och därmed mer utlämnade till sitt eget identitetsarbete (Svensson 2006). Idag är ledordet att förverkliga sig själv, man måste skapa sin egen identitet och reflektera över vem man vill vara innan man kan gå vidare (Ungdomsstyrelsen 1996). Detta utbud av valmöjligheter leder också till ett annat dilemma som varar under den allt längre ungdomstiden, nämligen att det finns oändliga möjligheter men små ekonomiska resurser då etableringen på arbetsmarknaden dröjer.

5. METOD

Vi kommer i detta avsnitt beskriva hur vi genomfört undersökningen samt de överväganden vi har gjort i samband med denna.

5.1 Förförståelse

Den förförståelse vi har kring ungdomar och deras framtidsplaner bygger till stor del på att vi själva, liksom alla andra, varit i motsvarande situation. Vi minns ovissheten och stressen när det kändes som att trygghet skulle vara ett minne blott. Vi minns informationen från universitet och tankarna att man ville vara fri och kunna resa när man ville. Vi minns känslan av att friheten nu äntligen var här och att vi var tvungna att *passa på* att använda den innan friheten försvann in i heltidsjobb och ansvar vilket skulle ta resten av livet i anspråk. Åtta-till-fem jobb och rutiner var en skräck, vi ville ju inte bli som våra föräldrar. Vi såg en del klasskamrater som hade klara planer och avundades dem nog lite, men samtidigt tyckte vi att ett planerat liv betydde ett trist liv. Vi ville vara fria, men samtidigt undvika den pressande ovissheten.

Vår bakgrund gör att vi tar med oss vissa förväntningar och fördomar. Någon som upplevde slutet av tonåren annorlunda skulle troligtvis lättare se lite andra mönster bland ungdomars tankar och framtidsplaner. Vi förväntar oss att hitta ovisshet, stress och oro, kanske främst i storstaden där utbud och influenser utifrån kan vara större. Vi tror att detta blandas med förväntan och en tanke om att den bästa tid är just nu och måste utnyttjas. Mycket av den litteratur vi läst behandlar också de ökade valmöjligheter som unga idag ställs inför, vilket leder till de negativa känslor vi beskriver. Vi tror också att bakgrunden spelar in i vilka begränsningar unga ger sig själva och vilka planer de sätter upp. Om man till exempel bor på landsbygd, långt från högskola, tror vi detta kan bidra till att steget till högre utbildning blir större också mentalt, än för en storstadsbo.

5.2 Genomförande

Vi kommer här redovisa genomförandet av undersökningen från början till slut, från det att vi bestämde oss för ett ämne till hur vi bearbetat det inkomna materialet. Vi diskuterar också de överväganden vi gjort under denna väg.

5.2.1 Valet av kvantitativ metod

Vi har i vår uppsats valt en kvantitativ metod då vi anser att denna metod bäst hjälper oss att besvara frågeställningarna, vilket man bör utgå ifrån vid valet av metod (Elofsson i Larsson/Lilja/Mannheimer 2005). Med de frågeställningar vi har vill vi lägga fokus på att se mönster hos ungdomarna och jämföra deras framtidsplaner utifrån kön och bostadsort och se om det framträder några skillnader mellan grupperna. Valet av en kvantitativ metod är då lämpligt och kommer att hjälpa oss att söka de mönster och skillnader som vi önskar se mellan dessa olika grupper. Vi kan genom en enkät urskilja olikheter mellan ungdomar på två geografiskt skilda platser, vilket skulle bli mer tidskrävande med en kvalitativ metod. En enkät ger också möjlighet till att i större utsträckning göra generaliseringar, genom att vårt urval är relativt stort.

5.2.2 Litteratursökning

Inledningsvis sökte vi litteratur främst genom universitetsbibliotekets katalog GUNDA samt databasen Libris. Vi tittade också på tidigare uppsatser inom området genom GUPEA och vid några tillfällen har vi funnit information genom Google Scholar. Vi har också sökt via Ungdomsstyrelsens hemsida för att få en överblick över aktuell forskning.

En hel del av litteraturen har vi fått tag på genom att söka upp källor i redan insamlad litteratur, på så vis har vi kommit åt litteratur som är relevant och mer precist stämmer överens med vår studie.

Vid sökningarna har vi till största del använt oss av olika kombinationer av sökorden; ungdom, ungdomstid, framtid, framtidsplaner, kön, landsbygd och storstad.

Litteraturen är varierad och består av avhandlingar, antologier, rapporter, en artikelserie samt annan forskningsbaserad litteratur.

Då det finns mycket forskning kring ungdomar och deras framtid har vi blivit tvungna att avgränsa litteraturinsamlingen. Förutom att begränsa oss till den mest relevanta forskningen för vår studie har vi också valt att använda oss främst av litteratur som producerats de tio senaste åren.

5.2.3 Enkätens utformning

Enkäten inleds med korta bakgrundsfrågor kring bland annat kön, klass och bostadsort och går sedan i tur och ordning in på de tre teman vi valt att undersöka: boende, utbildning och arbete samt familj. Vi valde att ordna dessa tre teman efter hur känsliga de kan vara för respondenten. Vår tanke var att gradvis komma in på de frågor som kan uppfattas som känsliga och därmed inte avskräcka respondenterna från att delta. Efter att dessa teman gått igenom avslutar vi med några övergripande frågor kring framtidsplaner.

Till viss del har vi använt oss av frågeställningar som tidigare använts i andra studier kring ämnet och som där har fungerat bra. Enligt Ejlertsson (1996) är det vanligt att tillvarata den erfarenhet och kunskap som redan finns genom att återanvända väl fungerande frågor.

Vi har till största del fasta svarsalternativ, vilka vi gjort så heltäckande, neutrala och tydliga som möjligt. Vi har sållat bland frågorna för att de ska vara relevanta utifrån frågeställning och syfte, vilket också bidrog till att inte göra enkäten alltför lång. Vi har haft i åtanke att det är viktigt att inte irritera respondenterna då en motvillig respondent kan ge mer ogenomtänkta och slumpmässiga svar. Vi har exempelvis försökt att göra svarsalternativen heltäckande, använda ett tydligt språk, inte ha omotiverat känsliga frågor och att inte göra enkäten för lång.

5.2.4 Urval

Vår målpopulation, hela den grupp vi skulle vilja studera, är alla gymnasieungdomar som går i årskurs tre och därmed kommer avsluta sina gymnasiestudier inom några månader. Detta urval har vi gjort med tanke på att de inom en snar framtid står inför många val och beslut vad gäller deras framtid.

Huvudsyftet med denna uppsats är att jämföra framtidsplaner mellan könen samt mellan ungdomar i storstadsområde och ungdomar från landsbygdsområden. Vi har därför valt att begränsa rampopulationen, den grupp vi *kan* studera, till en skola i ett storstadsområde samt två skolor i landsbygdsområden. Av denna begränsade rampopulation har vi sedan i de två landsbygdskommunerna haft för avsikt att göra en totalundersökning. I storstadsskolan har vi gjort ett urval av skolklasser med tanken att könsfördelning samt fördelning mellan yrkes- och

studieförberedande program ska blir jämn, tyvärr blev det dock övervägande teoretiska program. Totalt sett har 169 elever deltagit i vår undersökning.

Detta urval kan vi tyvärr inte utge för att vara helt slumpmässigt, vilket det bör vara för att resultatet ska kunna vara representativt för hela rampopulationen (Elofsson i Larsson/Lilja/Mannheimer 2005).

För att nå ut till målgruppen valde vi att kontakta studie- och yrkesvägledare på respektive skola. De i sin tur kontaktade lärare som var intresserade av att avsätta lektionstid för eleverna att svara på enkäten. På så sätt blev urvalet inte slumpmässigt, utan det avgjordes av vilka som blev tillfrågade och som visade intresse för att delta.

Då vi valde vilka kommuner vi skulle ha i vår undersökning utgick vi först ifrån geografisk belägenhet, storstadsområde och landsbygdsområde. Därefter tittade vi efter kommuner med ungefär samma arbetslöshet samt genomsnittsbetyg för gymnasiet. Enligt AMS statistik för februari 2008 var de öppet arbetslösa i dessa kommuner 2,5 %, 2,2 % samt 2,0 %. Genomsnitt av slutbetyg för de aktuella skolorna var enligt skolverkets statistik för år 2007 14,0, 13,8 samt 14,2. Vi valde att titta på detta för att eventuella skillnader i vårt resultat inte ska kunna härledas till dessa faktorer. Till exempel kan stor arbetslöshet leda till större utflyttning från kommunen. Likaså tror vi att betyg kan spegla ambitionsnivå och eventuellt klassammansättning.

Vår önskan var att kommunerna vi vänder oss till skulle vara så lika varandra som möjligt vad gäller ovanstående faktorer, så att ungdomarnas förutsättningar kan vara jämförbara. På så sätt tror vi oss kunna fokusera främst på kön och bostadsort.

Vi har valt att inte skriva ut kommunernas namn. Detta har vi gjort främst med tanke på att vi har en ansats att resultatet skulle kunna gälla även andra kommuner. En annan tanke vi hade var också att inte peka ut någon av orterna, trots att undersökningen kanske inte uppfattas som känslig.

Den kommun som vi kallar storstadsområde ligger i nära anslutning till Göteborg. Kommunen har idag över 59 000 invånare och är den tredje största kommunen i Västra götalandregionen. Drygt 90 % av befolkningen bor i tätorter och 63 % i kommuncentrumet.

Jämfört med Sverige i stort har kommunen en större andel barn och personer i yrkesverksam ålder och en mindre andel pensionärer. Kommunen har gamla industritraditioner och fortfarande finns betydande industriföretag på orten (www.ne.se).

De två landsbygdskommuner vi valt ligger båda i Värmland. Den första kommunen har totalt 10 000 invånare och centralorten har 3 200 invånare. Denna småstad ligger tio mil från närmsta mellanstora stad vilket gör att vi bedömer den som landsbygd.

Den andra kommunen är något större och centralorten har ca 7 500 invånare. Båda dessa kommuner är byggda kring bruksorter och näringslivet har under många år kretsat kring verken. Från den största av dessa kommuner tar det cirka trettio minuter till närmsta mellanstora stad (kommunernas resp. hemsida).

5.2.5 Provundersökning

Som ett led i konstruktionen av vår enkät lät vi fyra gymnasieungdomar i vår bekantskapskrets besvara enkäten. Denna provundersökning genomförde vi för att testa om frågornas formuleringar fungerade, om de kunde ge svar på det vi avser att mäta samt för att undvika eventuella felskrivningar (Körner/Wahlgren 2002). Enligt Ejlertsson (1996) har varje enkätkonstruktör egna förställningar och bakomliggande tankar som påverkar konstruktionen. Även om frågorna tycks självklara för konstruktören kommer dessa troligtvis uppfattas på ett annat sätt av respondenterna. För att öka validiteten, dvs. att man mäter det man avser att

mäta, är det av vikt att försäkra sig om att de svarande uppfattar frågor och svar på samma sätt som enkätens konstruktör. Detta görs lättast genom att genomföra en provundersökning.

Vi uppmanade deltagarna i provundersökningen att kommentera enkäten, vilket de också gjorde. Kommentarererna vi fick in handlade främst om att deltagarna tyckte frågorna rörde en alltför avlägsen framtid som är svår att sätta sig in i. Detta kan till viss del bero på att dessa testpersoner går andra året på gymnasiet, till skillnad från de ett år äldre respondenter vi avser att undersöka. Vi tror att de som inom ett par månader tar studenten har funderat mer på frågor som rör framtidsplaner.

Då vi fick in dessa svar kände vi att enkäten i stort fungerat bra och att den verkade vara tydlig och lättförståelig då inget internt bortfall förekom. Vi kunde få en uppfattning om personen som svarat och efter provundersökningen lade vi till några frågor som vi tänkte skulle fånga in några specifika personlighetstyper. För övrigt gjorde vi inte några större förändringar av enkätens utformning efter provundersökningen.

5.2.6 Datainsamling

Vi har valt gruppenkäter som delas ut i klassrummet och som där genast fylls i. Detta är enligt Svenning (2003) ett effektivt sätt att förhindra att ungdomarna talar om enkäten innan alla besvarat denna. På så sätt blir svaren troligtvis mer pålitliga eftersom eleverna inte påverkas av varandra. Detta genomförande leder också till att bortfallet blir litet då alla närvarande sannolikt deltar och att man har kontroll över vilka som besvarar enkäten (Ejlertsson 1996). En annan fördel med denna distributionsform är att utdelning, besvarande och insamlade sker vid ett tillfälle och att det på så sätt är tidseffektivt.

I den skola som ligger i närheten av Göteborg besökte vi själva hälften av de deltagande klasserna. Vi presenterade då oss själva, syftet med undersökningen och uppmanade eleverna att först läsa följbrevet till enkäten där vi informerade om de etiska aspekterna (se bilaga 1). Därefter fyllde eleverna i enkäten, vilket tog cirka 15 minuter. Vi fick några frågor i varje klass angående vissa av enkätfrågorna och försökte då förtydliga vad vi menade med våra formuleringar. Under ifyllandet av enkäterna märkte vi att eleverna trots allt i vissa fall pratade med varandra om frågorna och hur de skulle besvara dessa. Några av eleverna tycktes också roade av frågor kring familjebildning, kanske för att dessa frågor kändes mest avlägsna. Trots denna ibland något oseriösa stämning uppfattar vi det vid vår genomgång av enkäterna att de allra flesta elever seriöst besvarat frågorna.

Vid de två landsbygdsskolorna hade vi inte möjlighet att själva distribuera enkäterna, utan har där haft hjälp av studie- och yrkesvägledare som bidrog till att genomförandet blev jämbördigt. På dessa skolor har ungdomarna uppmanats att lägga sin enkät i ett bifogat kuvert för att bidra till att anonymiteten blir likvärdig med den skola vi själva besökte. Vid kontakt med dessa studie- och yrkesvägledare fick vi i efterhand respons om att det inte varit några problem och att eleverna varit intresserade av att delta.

Då vi samlat in allt material matade vi in detta i SPSS, ett statistiskt dataprogram. Därefter använde vi samma program för att bearbeta materialet genom att söka intressanta samband och avvikelser.

5.2.7 Redovisning och analys av resultat

Vi har valt att redovisa vårt resultat främst genom diagram, vilket är vanligt vid kvantitativa undersökningar som ofta handlar om att redovisa hur stor andel som har en viss egenskap eller

någon annan form av sammanfattande mått. I detta fall är syftet att se om det finns några mönster och samband och jämföra olika grupper av ungdomar. Diagrammen bidrar också till att skapa översiktlighet och tydlighet (Elofsson i Larsson/Lilja/Mannheimer 2005).

Vi har vävt samman presentationen av resultat med en analys av materialet eftersom diagrammen blir mer intressanta tillsammans med en analys. Det blir också mer lättförståeligt att titta på diagrammet samtidigt som man läser tolkningen av detta.

Vi har valt att dela in resultat- och analyskapitlet i olika delar. Inledningsvis presenterar vi olika grundvariabler såsom antal deltagare, fördelning mellan könen, mellan stad och landsbygd samt mellan teoretiskt och praktiskt gymnasieprogram. Detta har vi gjort främst för att ge läsaren en beskrivning av hur deltagandet sett ut.

Presentationen av resultatet kopplar vi samman med våra frågeställningar, vi har således delat in resultatredovisningen efter teman som utgår ifrån våra frågeställningar; bostadsort, kön och oro. Till varje diagram ger vi först en sammanfattande beskrivning av resultaten vi ser och sedan analyserar vi detta utifrån de teorier och tidigare forskning som vi presenterat i tidigare kapitel (Elofsson 2005). På så vis har vi fått hjälp att förklara och förstå en del av det framkomna resultatet. Tolkningsen av resultaten innebär att vi ger svar på de givna frågeställningarna utifrån det material vi har samlat in. I första hand försöker vi fånga upp ett allmänt framträdande samband eller mönster och i andra hand beskriver vi intressanta nyanser och avvikelser från detta mönster. Det viktiga är att ta fram centrala resultat utifrån frågeställningen (Elofsson 2005).

I ett sammanfattande kapitel (slutdiskussion) går vi sedan igenom vad vi kommit fram till i undersökningen och diskuterar huruvida vi får svar på våra frågeställningar.

5.3 Metoddiskussion

Vi kommer här diskutera vilka effekter den valda metoden har haft på undersökningen. Detta genom att se till begränsningar, tillförlitlighet samt etiska överväganden vi haft i åtanke.

5.3.1 Metodens begränsningar

Vi är medvetna om det innebär vissa begränsningar att göra en kvantitativ studie. Exempelvis är enkätens utformning högst avgörande för vilka svar vi får in. Vi har ansträngt oss för att enkäten inte ska vara ledande, men inser att både frågor och svar ändå tenderar att vara det då vi har anpassat dem efter våra frågeställningar. Detta gör att det finns en risk att vår förförståelse lyfts fram mer än ungdomarnas egna perspektiv i frågan.

En brist med kvantitativa undersökningar är att man inte kan fånga upp hela sanningen genom förutbestämda frågor. Det finns risk att feltolka och övertolka svaren man får in dels då enkäten kan vara slarvigt ifylld, dels då man inte kan få del av allt som påverkar individen. Det är svårt att fånga in känslor, attityder och nyanser av dessa i en enkät, det man egentligen får fram är en generalisering av det man undersöker (Ejlertsson 1996).

Det blir heller inte möjligt att ställa följdfrågor som kan ge förklaringar till oväntade svar och det som inte passar in under de givna frågorna vi ställer kommer vi heller aldrig att få veta.

I efterhand, då vi samlat in de ifyllda enkäterna, har vi sett en del brister med enkäten.

Exempelvis har vi sett tänkbara följdfrågor som hade varit intressanta att ställa samt att vissa frågor inte fungerade som vi hade tänkt. Bland annat hade vi en ansats att ta med klass som en bakgrundsvariabel, men det visade sig vara svårt att fånga in detta begrepp, vilket gjorde att vi istället valde att fokusera på kön och bostadsort.

5.3.2 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Med *validitet* menas hur väl man mäter det man avser att mäta. För att giltigheten i kvantitativa undersökningar ska bli så höga som möjligt och för att systematiska mätfel inte skall förekomma, är det av största betydelse att redskapet för att inhämta empiri, dvs. enkätfrågorna och dess svar, är så tydliga som möjligt samt att man är noggrann vid kodningen av materialet (Körner/Wahlgren 2002). För att öka validiteten ville vi försäkra oss om att eleverna uppfattade frågor och svarsalternativ på samma sätt som vi. Av denna anledning genomförde vi en provundersökning innan vi gav den slutgiltiga enkäten till eleverna.

Begreppet *reliabilitet* innebär tillförlitlighet till resultat, vilket kan påverkas av exempelvis mätinstrumentet, den som gör undersökningen, omgivningen kring mätningen samt de personer som undersöks.

Vi konstruerade enkäten utifrån tankar om detta, men har ändå i efterhand sett några brister vad gäller tillförlitligheten. Bland annat hade vi planerat att utöver kön och bostadsort tänkt ta med hur klassperspektivet påverkar ungdomarna. Det visade sig dock att det var svårt att genom enkätfrågor få fram ett tillförlitligt svar vad gäller deras klasstillhörighet. Vi valde då att helt utesluta denna variabel.

En annan ansats vi hade var att dela in ungdomarna i olika grupper, baserade på deras prioriteringar. Vi kände dock att de sista frågorna i enkäten blivit något slumpmässigt ifyllda, vilket gjorde att vi inte lyckades få fram några personlighetstyper. Vi valde då att utesluta även detta ur resultatredovisning.

Då vi inte kunde närvara vid två av skolorna uppmanades eleverna där att lämna in sin ifyllda enkät i ett igenklippt kuvert, detta för att behålla samma anonymitet och inte påverka svaren. Vi uppmärksammade att eleverna i vissa klasser som vi besökte pratade med varandra under ifyllandet, vilket kan ha påverkat deras svar. Men vår uppfattning är dock att de allra flesta besvarade enkäten seriöst.

Vad gäller bortfall var några frånvarande i varje klass, men i övrigt så deltog alla elever som var närvarande den aktuella tiden för undersökningen. Vi vet dock att i en klass där en lärare distribuerade enkäten valde några elever att inte delta.

Vi lade mycket tid på kodning och inmatning av det insamlade materialet. Vi bedömer att detta blivit tillförlitligt, men kanske har några slumpmässiga fel smugit sig in.

Graden av validitet och reliabilitet, vilken vi tycker är god, är något av det som påverkar graden av *generaliserbarhet*. För att kunna generalisera bör också storleken på urval samt relation mellan svarande och bortfall hålla sig inom vissa gränser. Vår ansats har varit att göra en generaliserbar undersökning, men vi inser att vårt urval kanske inte varit tillräckligt stort för att detta ska bli helt tillförlitligt. Vårt urval av respondenter är jämt fördelat med tanke på kön och bostadsort samt då de går olika linjer.

5.3.3 Etiska överväganden

Vid alla slags undersökningar måste man ha de etiska aspekterna i åtanke. De fyra forskningsetiska principerna man ska beakta är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Dessa innebär att respondenterna ska informeras om syftet med undersökningen, att det är frivilligt att delta, att uppgifter behandlas konfidentiellt samt hur uppgifterna kommer användas. Då man gör en enkätundersökning är det speciellt viktigt att informera om de första två kraven, vilket lämpligen tydligt görs genom ett följebrev (Ejlertsson 1996).

De två första forskningsetiska principerna är *informationskravet* och *samtyckeskravet*. Eftersom ingen av gymnasieeleverna är under 18 år uppfyller de det juridiska kravet på att själva få samtycka till om de vill eller inte vill delta i en viss typ av undersökning. Hade de varit yngre hade föräldrarna blivit tvungna att ge sitt skriftliga samtycke å sina barns vägnar. Vi har dock ändå valt att gå genom personal på skolorna som gett sitt samtycke. Ett samtycke ska också vara frivilligt, vilket förutsätter att man informerar deltagarna om undersökningen så att de verkligen förstår vad det är de ska delta i. Detta gjorde vi både muntligt samt via ett följebrev (se bilaga 1) som delades ut tillsammans med enkäten (se bilaga 2), vilken vi uppmanade eleverna att först läsa igenom.

Den tredje etiska forskningsprincipen är *konfidentialitetskravet* vilket innebär att deltagarna ska få behålla sin anonymitet. Detta kan vara en svårighet när forskningen genomförs i skolklasser eller andra grupper där alla vet vilka som deltar eller inte deltar. På landsbygdsskolorna där vi inte hade möjlighet att själva distribuera enkäterna hade vi svarskuvert där eleverna lade ner sin ifyllda enkät för att anonymiteten skulle vara likvärdig med de klasser vi själva gick ut i. Vår tanke var att inga lärare eller övrig personal skulle kunna ta del av de ifyllda enkäterna, detta då man på en liten skola lätt skulle kunna känna igen handstilar och att eleverna därmed inte har samma anonymitet.

Den fjärde principen är *nyttjandekravet* som innebär att de insamlade uppgifterna om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål. Vad gäller denna princip finns det sociala risker i form av t ex stigmatisering eller trakasserier som deltagarna kan utsättas för efter att studiens resultat har presenterats eller då någon i maktposition har fått del av enkätsvaren som utlovades vara anonyma. Vår enkät rör inte så känsliga områden, men vi var ändå noga med att informera om att inga enskilda svar skulle presenteras i resultatet, utan endast sammanslaget i tabellform (Giota i Larsson/Lilja/Mannheimer 2005).

6. RESULTAT OCH ANALYS

För att i resultat och analys svara på de frågeställningar vi har valt kommer vi att presentera detta utifrån just frågeställningarna. De enkätfrågor som vi valt att presentera och analysera är de som visar på betydande skillnader mellan grupperna vi jämför. Vi kommer i analysen använda de teorier och tidigare forskning som vi tidigare har presenterat.

Vår första frågeställning är: Finns tydliga skillnader vad gäller ungdomars framtidsplaner då vi jämför kön och bostadsort?

Den andra frågeställningen är: Finns det vissa grupper av ungdomar som är mer oroliga än andra inför framtiden?

6.1 Grundvariabler

Det är sammanlagt 169 gymnasieungdomar som har deltagit i undersökningen. Av dessa är 83 bosatta i vad vi kallar storstaden och 86 är bosatta på vad vi benämner som landsbygd.

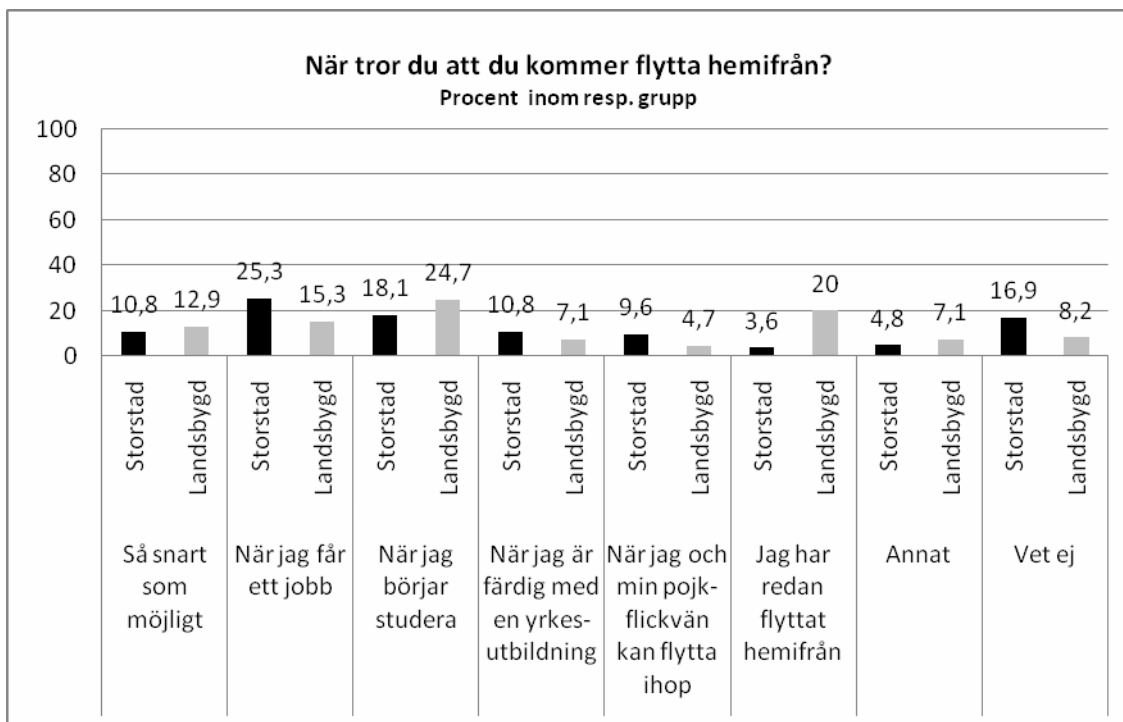
I storstaden är det 53 kvinnor och 30 män. På landsbygden är det 33 kvinnor och 53 män. Således är den sammanlagda könsfördelningen jämn.

Fördelningen mellan praktiska och teoretiska gymnasieprogram är i storstaden 16 som går praktiska linjer och 67 som går teoretiska linjer. På landsbygden är denna fördelning 26 på praktiska linjer och 58 på teoretiska linjer. Två personer från landsbygden angav inte programtillhörighet.

Internt bortfall samt svarsfördelning på respektive fråga finns redovisat i bilaga 2.

6.2 Skillnader vad gäller bostadsort

Vi utgår nu från den del av den första frågeställningen som behandlar bostadsort. Vi tar främst upp frågor där vi sett stora skillnader beroende på om man bor i storstad eller på landsbygd.

I denna fråga har vi tittat på när ungdomarna tror att de kommer flytta hemifrån och var de bor nu (storstad eller landsbygd). Vi har valt att ta med frågan då vi tror att detta är ett viktigt steg i framtidsplanerna. De vanligaste orsakerna till att ungdomar flyttar hemifrån är att de ska börja studera eller får ett arbete. Vi kan se att ungdomarna på landsbygden till störst del planerar att flytta då de ska börja studera, medan hos ungdomarna i storstaden är den vanligaste orsaken att flytta då man får ett arbete.

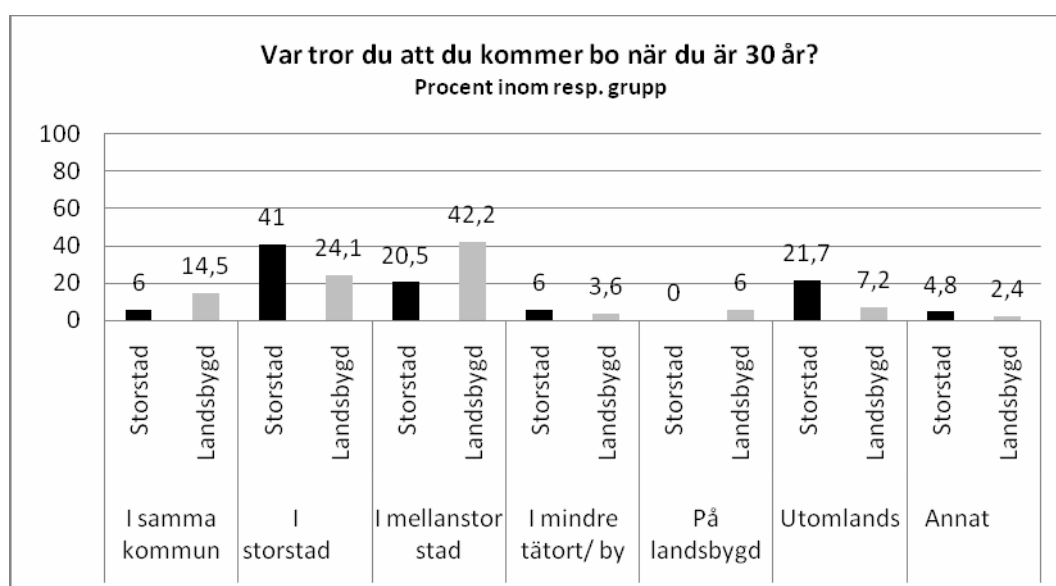
Som tidigare forskning (Ungdomsstyrelsen 2000) visar så bor unga i storstaden kvar hemma längre än ungdomarna på landsbygden, kanske under hela utbildningsperioden. Kanske kan detta förklaras genom att det råder bostadsbrist i storstaden och att man inte behöver flytta för att få större tillgång till arbete och studier, vilket man måste göra i större utsträckning på landsbygden. Vi ser också att betydligt större del av ungdomarna på landsbygden redan har flyttat hemifrån då de går på gymnasiet.

Då vi jämför med frågan vad ungdomarna kommer göra de närmsta två åren (se sid. 20) visar det sig att en större andel av de ungdomarna som vill studera på universitet från landsbygden än från storstaden som kommer påbörja dessa studier inom två år. I samband med detta uppger en stor andel att de kommer flytta hemifrån.

I storstaden väljer många alltså att vänta med den tänkta utbildningen mer än två år. Vi ser det som att detta kan vara ett tecken på att *ungdomstiden är mer förlängd* i storstaden än på landsbygden. Att bo kvar längre hemma kan vara ett sätt att skjuta upp ansvarstagande både vad gäller ekonomi och praktiska göromål. Föräldrahemmet kan också vara en trygghet att hålla fast vid då många förändringar är på gång. Som *Ziehe* skriver, så har utbudet av möjligheter blivit oändligt vilket varje individ måste förhålla sig till och själv ta ställning till.

Ziehe menar vidare att det finns en risk med att unga inte längre har några självklara tolkningar, utan att det är upp till dem själva att välja rätt. Målet blir att göra de val som stämmer överens med samhällets outtalade förväntan på den självförverkligande och lyckade ungdomen. Dessa förväntningar kan upplevas som än större i storstaden där prestationer och konkurrens är mer framträdande. I detta myller av upplevelser i det urbana samhället kan föräldrahemmet vara den trygga punkt som gör det möjligt att kombinera trygghet och obundenhet. Det blir exempelvis möjligt att samla ihop pengar till resor och att lämna landet när man vill, utan några förpliktelser kvar hemma. På detta sätt kan man till viss del vara självständig utan att behöva ta ansvar.

Vi tycker att detta också förklarar varför det är en relativt stor andel ungdomar i storstaden, jämfört med landsbygden, som *inte vet* när de kommer flytta hemifrån. De skjuter beslutet på framtiden för att slippa binda upp sig vid något.

I denna tabell har vi jämfört var ungdomarna tror att de kommer bo när de är 30 år och om de nu bor i storstad eller landsbygd. Vi valde att ta med denna fråga eftersom det är intressant att se om ungdomarna vill bo kvar i en liknande bostadsort eller om de vill byta miljö.

Vi ser här att de flesta ungdomar vill flytta bort från sin nuvarande kommun, men samtidigt vill de inte ha en alltför stor förändring. För ungdomarna som bor i storstadsområdet blir steget inte långt att flytta till en storstad där de har tillgång till ett större utbud av utbildning, arbete och nöje. I storstaden är det dessutom betydligt fler som kan tänka sig att bo utomlands jämfört med landsbygdsungdomarna. Detta stämmer också överens med tidigare forskning som hävdar att det till största delen är ungdomar från storstaden, främst kvinnor, som prioriterar att utforska omvärlden (Ungdomsstyrelsen 2003).

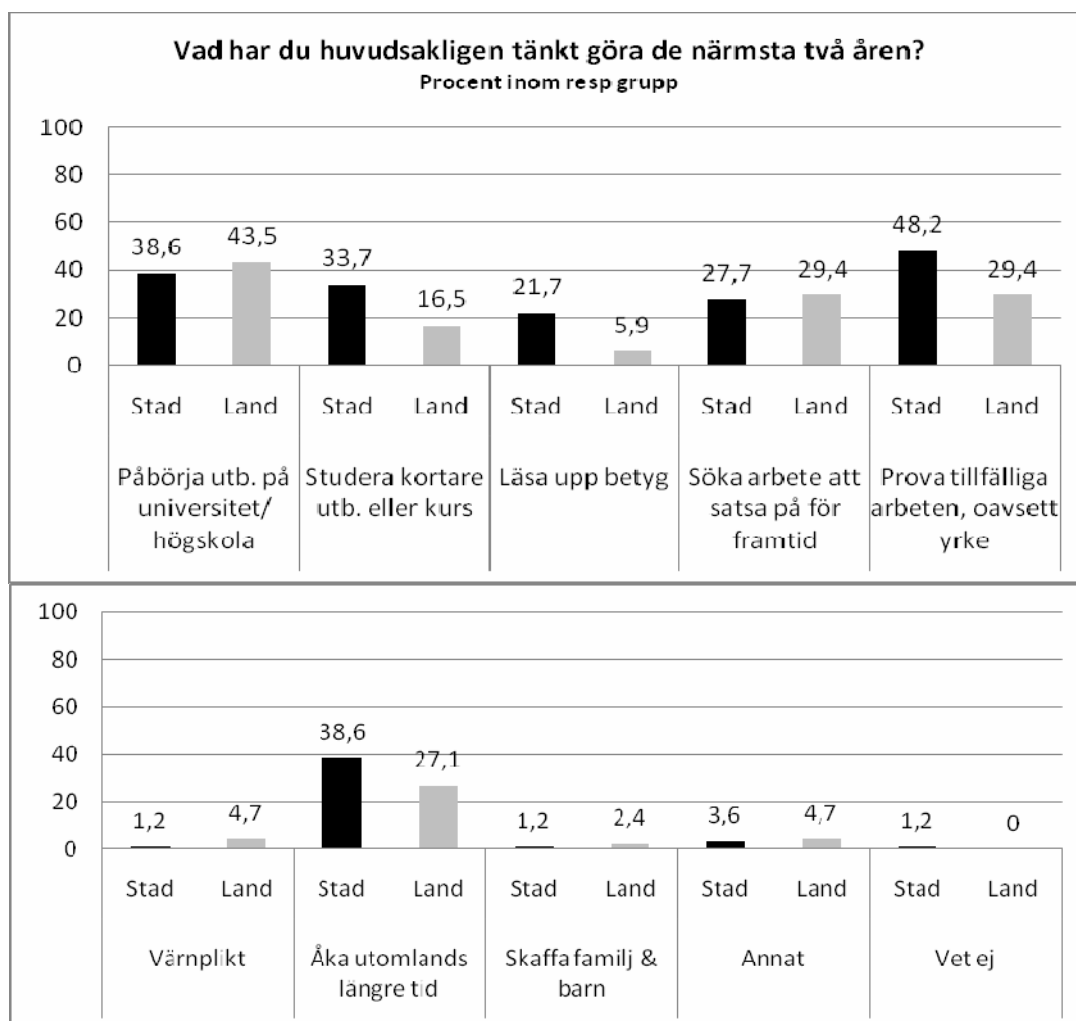
Bland ungdomarna i landsbygdsområdet är det fler än i storstaden som tänker sig bo kvar i hemkommunen då de är 30 år. De flesta på landsbygden uppger dock att de vill flytta till en mellanstor stad. Kanske upplever de en möjlighet att få tillgång till större utbud jämfört med hemorten, men samtidigt blir förändringen inte alltför stor.

Att ungdomarna till största del tänker sig sin framtid i en bostadsort som liknar den nuvarande kan bero på en kompromiss mellan en önskan om att flytta iväg men ändå få trygghet genom att välja något som är likt det man är van vid. Detta kan också tyda på att ungdomarna vill öka förståelsen för sin situation genom att välja ett sammanhang, det vill säga en bostadsort, vilken de är vana vid att hantera och då lättare kan förutsäga.

Detta menar vi ökar deras *känsla av sammanhang*. Då mycket i ungdomarnas vardag och i deras framtidsplaner är ovisst och oprövat kan upplevelsen av otrygghet i vardagen bli påtaglig. Samtidigt som de vill testa många nya möjligheter och vara fria kan denna nya frihet skapa ett behov av viss förutsägbarhet och trygghet.

I enlighet med ovanstående resonemang skriver Waara (1996) i sin studie att ungdomar från landsbygden många gånger har en ambivalent inställning till sin hemort. De känner att de måste flytta för att få sina krav gällande utbildning och arbetsmarknad uppfyllda. Men samtidigt vill de ofta att deras barn ska växa upp i den egna hemtrakten, vilken uppfattas som trygg och idealisk på många sätt, och att de därför tänker sig flytta tillbaks i vuxen ålder.

Det ter sig som att samhället förändras mot en ökad *kulturell friställning* där vägledning och givna svar av exempelvis traditioner eller förebilder blivit en bristvara. Då denna utveckling går hand i hand med en kraftigt ökad *görbarhet* blir resultatet att ungdomars nuvarande situation och framtid blir svårare att hantera och förutse. Vilket vi tolkar som att denna utveckling minskar *känslan av sammanhang* för ungdomarna. Detta leder till att ungdomarna riskerar att sakna tillräckliga resurser för att hantera sin situation och göra den begriplig. I dagens samhälle, med alla krav på nya ställningstaganden, förändrats i en takt där ungdomarnas förmåga att hantera detta inte haft någon möjlighet att följa med (SOU 2006:77).

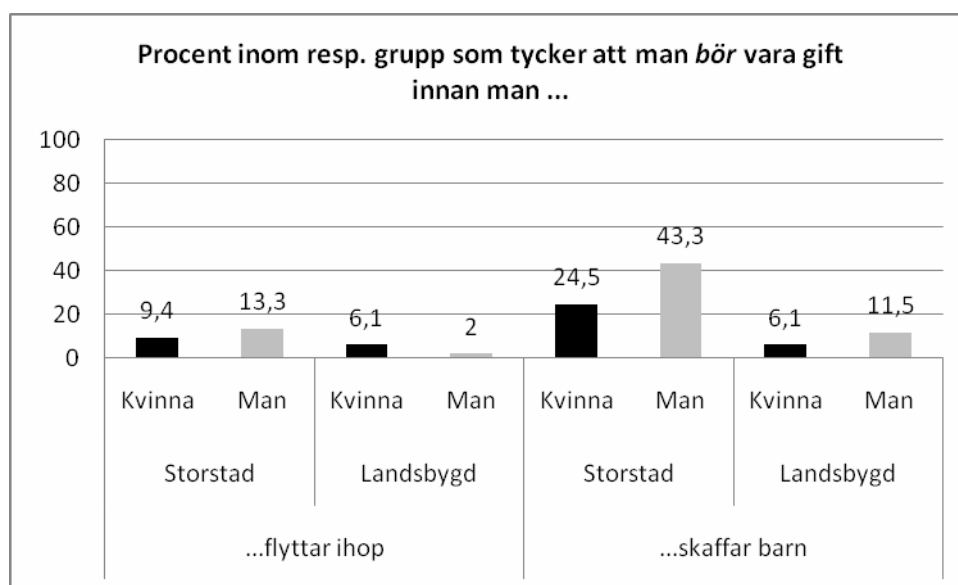

I denna fråga fick ungdomarna välja ett eller flera alternativ kring vad de ville göra de två närmsta åren efter gymnasiet. Vi ville här se hur ungdomarna väljer att prioritera kring den närmsta framtiden.

Det visade sig att storstadsungdomarna generellt sett har betydligt fler planer för vad de ska göra under dessa första två år efter studenten. De vill i större utsträckning, än ungdomarna från landsbygden, resa, prova tillfälliga arbeten och studera kortare utbildningar. På landsbygden är ungdomarna i huvudsak inriktade på att påbörja en längre universitetsutbildning och att söka arbeten att satsa på för framtiden. Då vi tittar på hur många som totalt sett tänkt studera vidare på universitet/högskola så är det i storstaden 76 % av ungdomarna, jämfört med 64 % från landsbygden. Vi ser då att hälften av de ungdomar från storstaden som tänkt studera vidare har planerat att vänta mer än två år. På landsbygden är det cirka en tredjedel som tänkt skjuta upp dessa studier lika länge.

Med andra ord ser vi att ungdomarna i storstaden i större utsträckning prioriterar tillfälliga sysselsättningar de närmsta åren. Medan ungdomarna från landsbygden under de närmsta två åren i högre grad vill påbörja mer långsiktiga planer. Vi ser då en tendens av att storstadsungdomarna är mer benägna att skjuta upp vuxenlivet som innebär ansvar och plikter exempelvis fast arbete och långsiktiga studier.

Den ökade görbarheten får ungdomarna att vilja prova allt och testa sin nyvunna frihet innan de binder upp sig i långsiktiga sysselsättningar. Men samtidigt som de väljer något, tvingas de välja bort en rad andra valmöjligheter. Insikten om att allt inte är möjligt att välja, blir stressande och troligtvis kommer de så småningom tvingas välja bort flera av de planer de nu har i tankarna (Ziehe i Löfgren/Molander (red.) 1986).

Med denna fråga ville vi se huruvida giftermål är av vikt för de olika ungdomsgrupperna, då vi tror att det påverkar deras egna framtidsplaner i frågan.

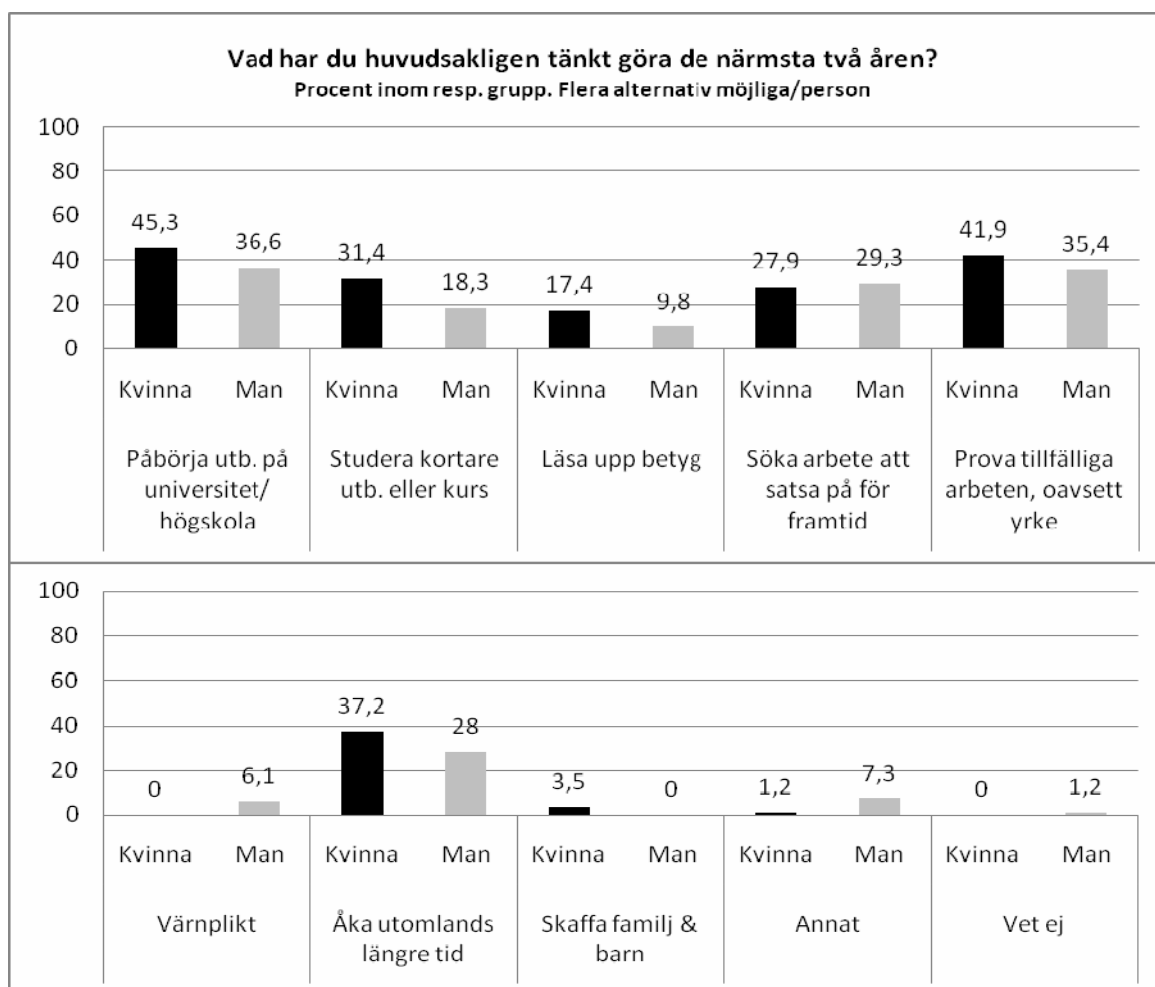
Det huvudsakliga mönstret vi får fram här är dock att de allra flesta tycker att det inte spelar någon roll om man är gift eller inte, innan man flyttar ihop eller får barn. Vi kan dock se att större andel av de unga i staden, än på landsbygden, tycker att man bör vara gift både innan man flyttar ihop och innan man skaffar barn. Enligt tidigare forskning är de mest traditionella grupperna män, lågutbildade, äldre och utrikes födda (Lövheim 2005). Även i vår undersökning är männen de mest traditionella i frågan, dvs. de lägger större vikt vid giftermål, både i storstaden och på landsbygden. Dock är skillnaden mellan storstad och landsbygd den mest markanta.

En tanke är att den *kulturella friställningen* har tagit bort mycket av den grundläggande trygghet och enkelhet som unga kan behöva. Detta får som motreaktion att unga dras mot mer

struktur och förutsägbarhet vilket exempelvis en tradition som giftermål kan vara en del utav. Det har också genom vår enkät visat sig att ungdomar i storstaden påverkas mer av religion/etik/moral än de unga på landsbygden vilket också kan vara ett tecken på att man söker efter vägledning. En annan aspekt av samma tendens skulle kunna vara att ungdomar strävar efter att gå emot det moderna samhället och genom vad de ser som självständiga och unika livsval, välja det som nu är ovanligt men som en gång var tradition (Svensson 2006).

6.3 Skillnader vad gäller kön

Vi utgår fortfarande från den första frågeställningen, men nu utifrån skillnader mellan könen. Vi tar främst upp frågor där vi sett stora skillnader beroende på kön.

Återigen tittar vi på frågan om vad ungdomarna planerar att göra inom de närmsta två åren, men nu jämfört med kön, eftersom vi har sett att det finns en del könsmissiga skillnader. Inom alla kategorier som rör studier; att påbörja en längre utbildning, kortare utbildning/kurs och läsa upp betyg, så blir resultatet att kvinnor har planerat att studera i högre utsträckning än män.

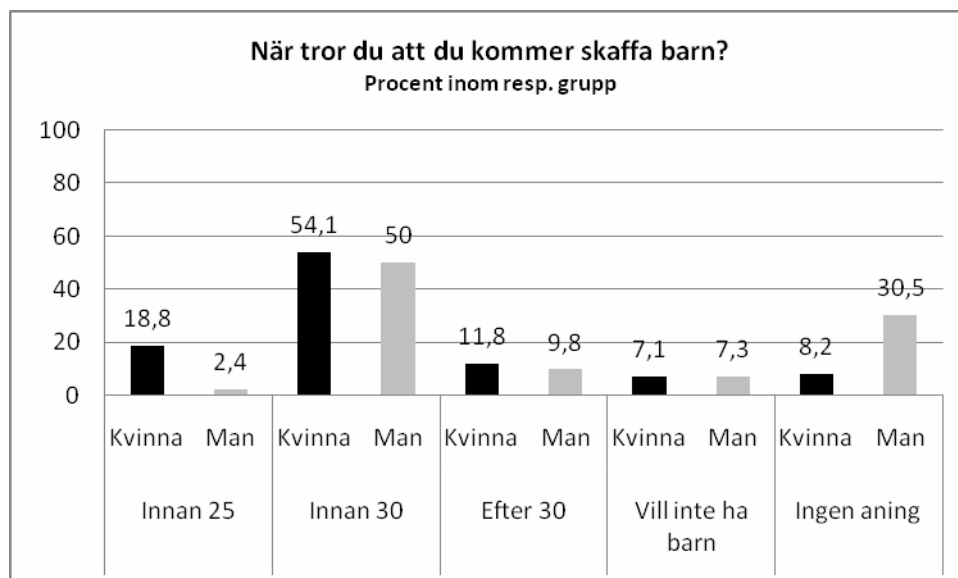
Bland männen är det sammanlagt vanligare att vilja arbeta, med tillfälliga eller långsiktiga arbeten, än att läsa vidare. Det har i tidigare studier bekräftats att kvinnor i större utsträckning än män är mer inriktade på högre studier, medan männen prioriterar arbete och fast anställning (Ungdomsstyrelsen 2000).

Det är en jämn fördelning mellan kvinnor och män som läser studieförberedande och praktiska program, inom båda könen är det tre fjärdedelar som läser på ett studieförberedande program. Denna siffra kan förklara den höga andelen av ungdomar som planerar att studera vidare. Trots detta ser vi en skillnad då fler kvinnor har tänkt sig att studera vidare, 74,4 %, än män, 64,6%.

Vi tror att detta kan vara ett resultat av att kvinnor sedan tidig ålder bemöts med uppskattning och beröm för att de är duktiga och lugna i skolan. Enligt ett *könssocialisationsperspektiv* anpassar de sig väl till skolsituationen och inrättar sig bättre i rollen som elev medan det finns större acceptans för att killar är busiga och högljudda. Den outtalade förväntan på att flickor ska prestera bra i skolan och uppföra sig leder till att de socialiseras in i att göra just detta. Oron för en flicka som inte sköter sig i skolan blir till ett större problem än för en kille som kan slippa oro och tillrättavisning med att vara duktig på annat, exempelvis aktiviteter utanför skolan. Detta mönster håller ofta i sig under hela skoltiden och leder till att de generellt sett trivs bättre i skolsituationer där de får mer bekräftelse genom beröm och bra betyg, än killar. Sammantaget blir de bättre förberedda också för högre studier och söker sig därför till universitet och högskolor i högre utsträckning.

Efter att börja studera på universitet/högskola är de vanligaste svaren bland kvinnor att prova på tillfälliga arbeten samt att göra längre resor. Båda dessa svar kan tyda på en längtan att skjuta upp det etablerade och vuxna livet. Det är också större andel kvinnor, 57,0 %, än män, 46,3 %, som uppger att de vill bo utomlands någon period innan de är 30 år. I dagens samhälle förväntas ungdomar att resa som ett led i att förverkliga sig själva. Bland unga kvinnor mellan 16 och 19 år är detta särskilt viktigt (Lövheim 2005). Kanske ser kvinnor detta äventyrliga som extra viktigt just för att de vill bryta med den traditionella kvinnobilden. De vill visa att de är självständiga och utnyttjar sin frihet genom att testa på olika saker som förut sågs som traditionellt manliga. Kvinnor vill visa att de inte längre låter sig styras av någon annan, det blir då ännu viktigare att hävda sin obundenhet. Då kvinnor oftare har en framtida familj i åtanke blir det viktigt att hinna göra allt de vill innan de binder sig. Framtidsplaneringen blir indelad i före och efter familjebildning, då man väl har bundit sig är det inte lika accepterat att prioritera självförverkligande projekt. Vi tror inte att män känner samma tidspress, dels för att de ofta tänker binda sig och bilda familj något senare och dels för att det i större utsträckning accepteras om de fortsätter satsa på sig själva efter att de fått barn.

Även om vi anser oss leva i ett jämställt samhälle är föräldrarnas ansvar för familjen fortfarande något uppdelat så att mannen främst tar ansvar för ekonomi och kvinnan för omsorgen. Detta gör att möjligheterna för mannen att fortsätta förverkliga sig själv genom sitt yrke och sin fritid är större än för kvinnan (Bjerrum Nielsen och Rudberg 1991).

Familjebildning är en central del i det vuxna livet och vi har här tittat på könsskillnader i tidsplaneringen vad gäller detta.

Vi ser ingen skillnad mellan storstad och landsbygd vad gäller vid vilken ålder man tror att man kommer skaffa barn, utan de allra flesta tror att detta kommer ske då de är mellan 25 och 30 år.

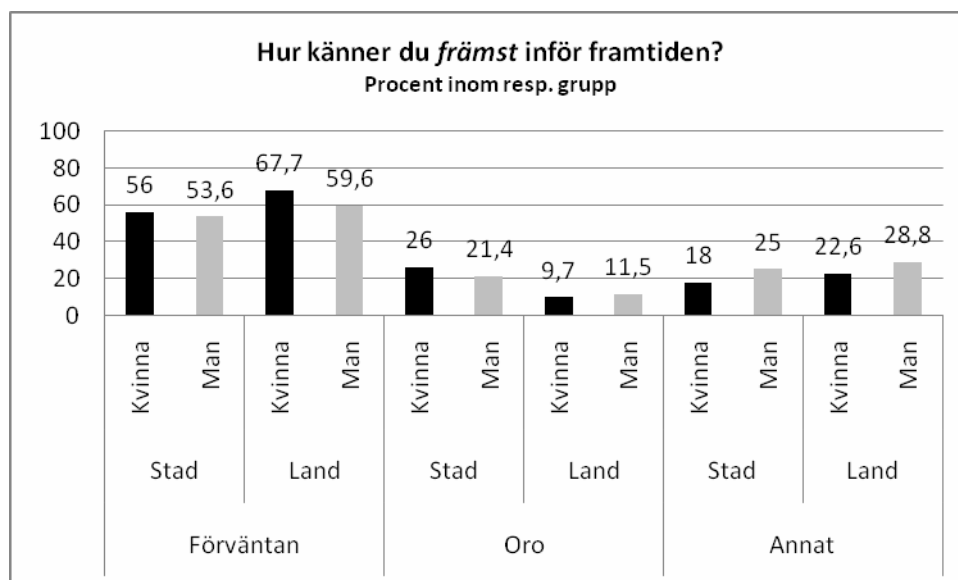
Vi ser att närmare en femtedel av kvinnorna tror att de kommer skaffa barn innan de är 25 år, vilket väldigt få män tänkt. Den andra större skillnaden mellan könen i denna fråga är att nästan en tredjedel av männen inte tar ställning i frågan, betydligt fler än bland kvinnorna.

Detta kan grunda sig i att kvinnor redan tidigt har planer på en framtida familj, även om de vill vänta med detta. Kvinnor anpassar ofta också utbildnings- och yrkesval efter att detta ska vara möjligt att kombinera med familjelivet. Enligt Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) har männen mer diffusa familjeplaner, de vill ha en familj men planerna får vänta tills då de är färdigutbildade och etablerade på arbetsmarknaden.

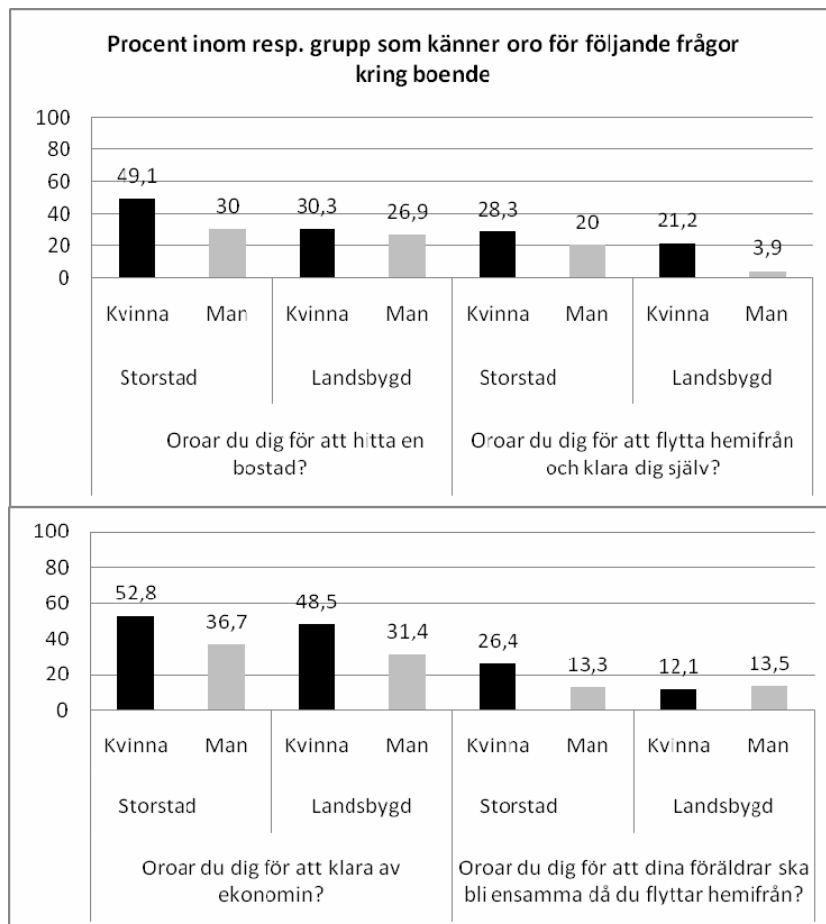
Tanken på en framtid utan barn finns hos lika många av båda könen, dock är detta vanligare i storstaden än på landsbygden. Vi hade väntat oss att det skulle vara färre ungdomar som valde detta alternativ. Kanske kan det grunda sig i att vissa ungdomar är rädda för att bli fast i en genomsnittstillvaro. I stället har de som vi tidigare visat, som mål att kunna resa, studera och göra karriär och de väljer bort barn och familj av rädsla för att binda sig (Bjerrum Nielsen och Rudberg 1991).

6.4 Skillnader vad gäller oro

Vi utgår nu från den andra av våra frågeställningar, vilken handlar om oro. Vi tar upp de enkätfrågor som behandlar ämnet och försöker se vilka skillnader det finns mellan grupperna av ungdomar samt om det finns några som oroar sig mer än andra.

Vi ville här fånga upp en slags övergripande känsla hos ungdomarna inför framtiden. Majoriteten inom alla grupper känner främst förväntan inför framtiden. De allra mest förväntansfulla är kvinnor på landsbygden. Cirka en av fyra i storstaden uppger att de främst känner oro inför framtiden, jämfört med en av tio på landsbygden. I SOU (2006:77) kan man läsa att stora städer är mer prestations- och konkurrensinriktade. De skriver vidare att man här har fler att jämföra sig med och att karriärsinriktade människor ofta flyttar till städerna där de hjälper till att driva upp konkurrens och stress. I storstaden är stressorererna mer påtagliga både i samhället och på det individuella planet. Idealet för storstadsbon tycks vara att lyckas inom karriär, familj och fritid, samtidigt som man ska förverkliga sig själv och tänka på sitt yttre. Tillvaron i storstaden kännetecknas dessutom av ett högre tempo, en bullrigare miljö och ett ständigt informationsflöde. Med tanke på detta är det inte konstigt att ungdomarna känner att de delvis tappar kontrollen över sin livssituation. De saknar verktyg att hantera alla *stressorer* vilket till slut gör storstadsungdomarna mer osäkra och oroliga för sin framtid. Då ungdomarna inte längre känner sig delaktiga i skapandet av sin framtid minskar *känslan av sammanhang*. Situationer individen själv inte kan påverka kan vara att inte kunna flytta på grund av bostadsbrist, att inte komma in på utbildning eller få arbete för att konkurrensen är för hård. I situationer som dessa, vilka saknar förutsägbarhet och inte går att påverka, så minskar individens känsla av förståelse för det som sker.

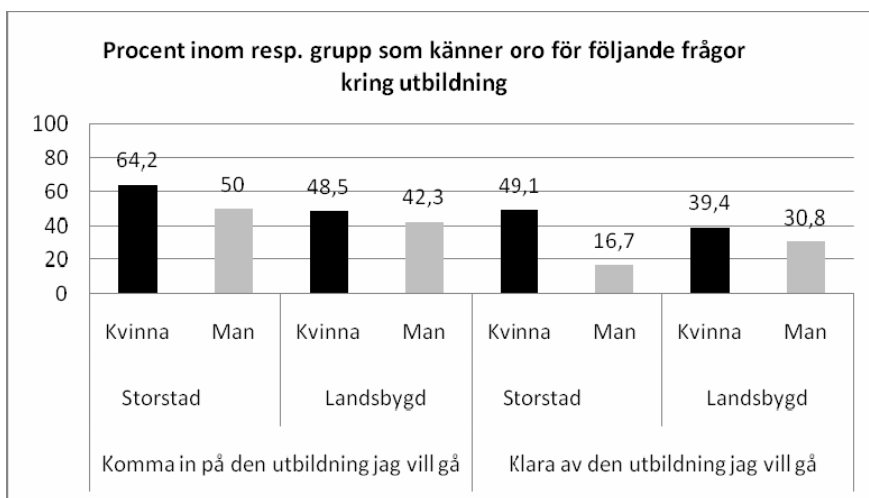

Det som oroar ungdomar mest vad gäller att flytta hemifrån är att själva klara av ekonomin. Även i tidigare undersökningar har det visat sig att pengar och ekonomi är en vanlig källa till upplevelser av stress och oro bland ungdomar. Ungdomar är idag en resurssvag grupp med fler sociala problem än äldre. Detta grundar sig till viss del i att även långt efter att de blivit myndiga ännu inte är etablerade på arbetsmarknaden och därmed saknar möjligheter att försörja sig själva. Det bekräftas också i Lövheim (2005) att etableringsåldern, dvs. då 75 % av en årskull försörjer sig genom arbete, har förskjutits till 28 år.

Vi tror att detta grundar sig i en önskan att förbli obunden och fri från ansvar i kombination med den ekonomiska situation vi ovan beskrivit. På så sätt tror vi att allt fler unga väljer att skjuta upp tanken på ett eget boende och bor kvar hemma längre, som ett led i en *förlängd ungdomstid*. Detta kan också vara en möjlig förklaring till att de inte oroar sig nämnvärt för problem förknippade med att flytta hemifrån. En annan förklaring skulle kunna vara att det är mer lockande än oroande att flytta hemifrån och är något då de ser fram emot då det innebär en stor frihet att bo själv.

Vi ser att kvinnor genomgående oroar sig mer för boende, runt hälften av kvinnorna oroar sig för ekonomin och något färre för att överhuvudtaget hitta en bostad. Detta kan grunda sig i *könssocialisation* som gör att hemmet är viktigare för kvinnor än för män. För kvinnor kan hemmet bli en arena genom vilken hon kan förverkliga sig själv och visa vem hon är. En kvinna bedöms mer av omgivningen utefter förmågan att skapa och ta hand om ett hem. Det har också blivit viktigt att ha det hem som perfekt speglar vem man är och att värna om detta som en del av sin egen identitetsprocess (Ziehe enl. Gytz Olesen/Möller Pedersen (red). 2004). För männen är yrket viktigt för att få bekräftelse och för att definiera vem man är, för kvinnor fyller personliga relationer och hemmet motsvarande funktion.

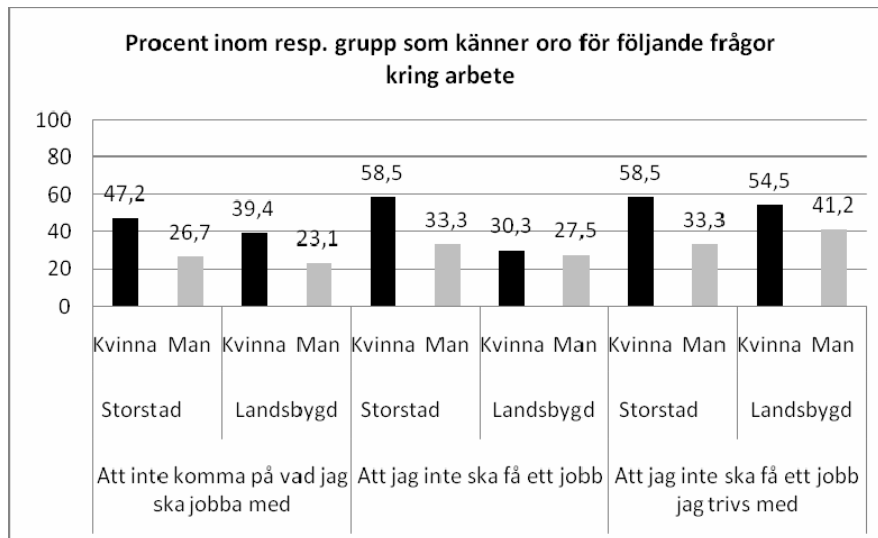
Denna uppdelning skapas enligt Bjerrum Nielsen/Rudberg (1991) redan i vår barndom då flickorna uppmuntras till att värna om relationer och hemmet mer än pojkar. Hon hjälper också i högre grad till med de husliga sysslorna och lär sig uppskatta både utförandet av dessa och framförallt att se resultatet. Detta gör att den traditionella uppdelningen består och präglar oss, trots att samhället i mångt och mycket framstår som modernt och jämlikt. Kvinnornas ansvarskänsla för personer i hennes närhet gör också att de tänker mer på om deras ursprungsfamilj kommer bli ensamma då de flyttar hemifrån, det är 70 % av kvinnorna som planerar att bo nära ursprungsfamiljen jämfört med 43 % av männen. Det finns en skillnad mellan att kvinnor i storstaden oroar sig betydligt mer än kvinnorna på landsbygden för detta. Fenomenet kan dock få en förklaring genom att en betydligt större del av landsbygdens kvinnor (82 % jämfört med 62 %) angett att det är viktigt att bo nära sin ursprungsfamilj då de flyttar hemifrån.

Att komma in på den utbildning man vill gå är något som oroar största delen av de ungdomar som planerar att studera vidare. Vi kan relatera antalet oroliga till balansen mellan dem som tänkt läsa vidare, det är alltså minst antal män från landsbygden som oroar sig eftersom det är färre av dem som planerar att studera vidare och flest i gruppen kvinnor från storstaden. Då det idag finns höga krav från samhället att man måste läsa vidare för alltfler yrken ökar också konkurrensen om att komma in på den utbildning man är intresserad av.

De unga utsätts för ett tvetydigt budskap då de intalas att de kan bli precis vad de vill bara de kämpar, samtidigt som de är medvetna om att verkligheten är hård och kan sätta stopp för deras höga förväntningar (Johansson 2003). De kan vara oroliga för att betygen inte ska räcka till eller att konkurrensen ska vara så stor att de ändå hindras. Insikten om att det kanske inte är möjligt att förverkliga sina drömmar gör att deras höga förväntningar kantas av en oro för att misslyckas.

Vi ser att en stor del inom alla grupper, förutom männen i storstaden, är oroliga för att de inte ska klara av den utbildning de vill gå. Männen i storstaden verkar inte känn någon rädsla för att misslyckas då de väl kommit in på en utbildning. Kan det vara så att män *socialiserats* till att tro mer på sig själva och på att de klarar av det de företar sig. Kvinnor anpassar sig under gymnasietiden mot ett mindre karriärsinriktat yrke, vilket är lättare att kombinera med en framtida familj. De ändrar ofta sina önskningar så att de riktar in sig på kortare universitetsutbildningar. Även om de sänker sina förväntningar så känner de en mindre tilltro till att deras slutgiltiga planer kommer realiseras (Bjerrum Nielsen/Rudberg 1991). Männen fortsätter däremot att satsa på sina drömmar och förverkligar dem också i större utsträckning än kvinnor.

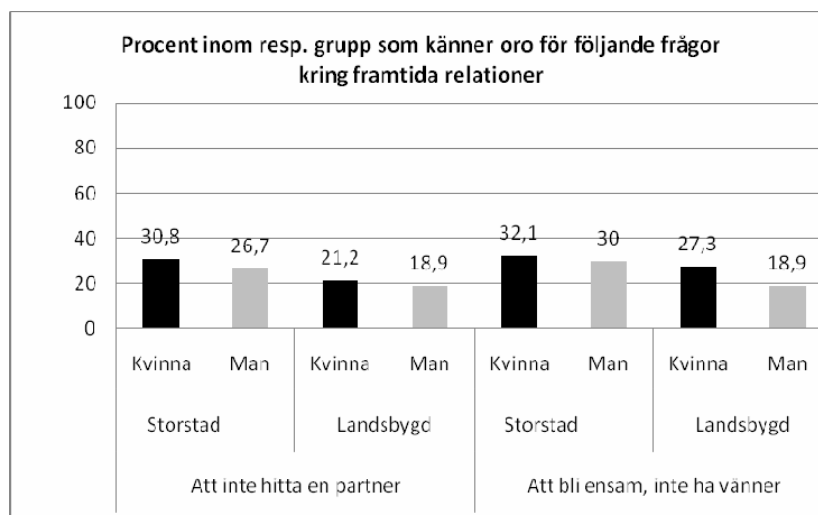

Vi ser att oron för att komma på vad man vill arbeta med är störst hos kvinnorna vilket kan bero på det som Bjerrum Nielsen & Rudberg (1991) säger, att unga män har mer klara mål kring framtida arbete medan flickorna är mer diffusa i sina framtidsplaner. Det ökade utbudet av möjliga karriärsval kan, som vi tolkar *Ziehe*, vara en av anledningarna till att många oroar sig för att komma fram till vad de vill göra. Unga har socialiserats in i att allt är möjligt och att de kan bli vad de vill. Det ligger dock på individens eget ansvar att komma fram till vad detta perfekta val innebär. I denna värld av möjligheter blir det ett misslyckande att inte arbeta med något som gör en lycklig och igenom vilket man kan förverkliga sig själv. Det har också tidigare kommit fram att unga är rädda för att misslyckas, vilket ett byte av karriärsinriktning kan tolkas som (Svenska Dagbladet 2008).

I storstaden är det lika många som är oroliga för att de inte ska få ett arbete som de trivs med som att de inte ska få ett arbete överhuvudtaget. På landsbygden är det däremot fler unga som oroar sig för att de ska få ett arbete som de trivs med, än att de ska få ett arbete. Kanske är det så att ungdomarna i storstaden ser frågorna som samma sak, de är inte beredda att ta ett arbete de inte trivs med. Vi tror att också detta kan förstås genom att *den ökade görbarheten* och tron på att allt är möjligt. Denna moderna inställning kan vara mer vedertagen i storstaden och därmed göra kraven på ett framtida arbete högre här. De är inte intresserade av att enbart arbeta för löns skull, utan arbetet ska också fylla en utvecklande och självförverkligande funktion. Även tillfälliga arbeten är ett led i en strategisk karriärsplan som ska få dem att utmärka sig på den mer konkurrensinriktade arbetsmarknaden i storstaden. På landsbygden är första steget att få ett arbete, vilket som helst, för att bli självförsörjande och bli självständig. Vi har tidigare sett tendenser till att de unga i storstaden vill *förlänga ungdomstiden* genom att resa, ha tillfälliga arbeten, studera kurser och bo kvar hemma längre. Denna tendens är inte lika stark på landsbygden, utan vi uppfattar det som att de har en större längtan att bli vuxna. Vi har sett att de tidigare tänker påbörja en längre utbildning, satsa på ett jobb för framtiden och flytta hemifrån. Vi tror därför att de i högre grad vill ha ett arbete för att bli självförsörjande så att de kan påbörja det mer vuxna och självständiga livet. Detta gör att de inte i första hand prioriterar ett arbete som är självutvecklande och som de verkligen trivs med. De vill först och främst få ett arbete som inte nödvändigtvis överensstämmer med deras drömmar, de kan tänka sig att skjuta upp dem ett tag. Detta mer realistiska synsätt går emot den utveckling som menar att unga har svårt att acceptera livets gråtoner och vill satsa fullt ut på den perfekt framtiden för att inte framstå som misslyckade (Svenska Dagbladet 2008).

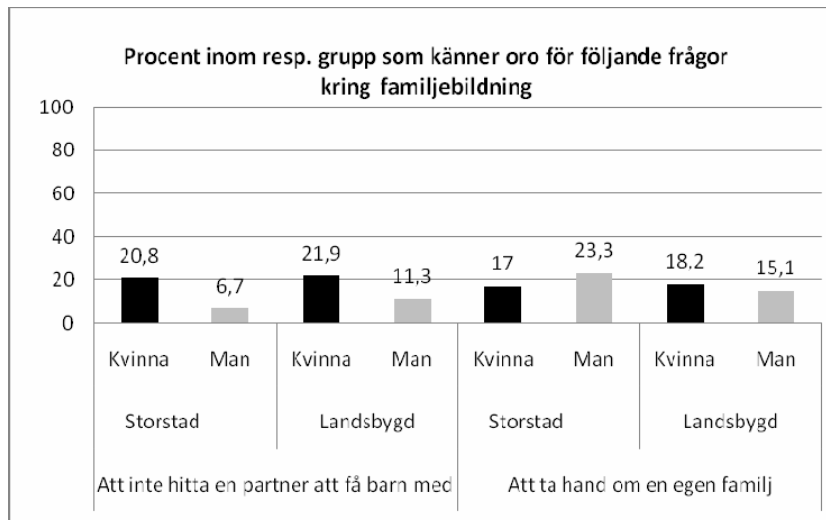
Bland dem som oroar sig för att de inte ska få ett arbete de trivs med är andelen kvinnor störst. Vi anser att detta kan förklaras med att kvinnor värderar trivsel och stämning på arbetet

högre än män. Männerna i sin tur prioriterar i högre utsträckning att tjäna bra och inneha höga positioner på arbetet. Kvinnor har *socialiserats* in i att det dels nästan är omöjligt att kombinera karriär och familj och dels att de inte kommer tjäna lika mycket som männen. Detta tror vi kan bidra till att kvinnor lär sig prioritera andra saker med jobbet, såsom trivsel och arbetskamrater, för att kunna känna sig nöjda. Om en man däremot kan kombinera karriären med att ta hand om familjen är han beundransvärd, vilket tas för givet att kvinnan ska göra. En kvinna som försummar familjelivet för att sätta karriär och hög lön i främsta rummet ses snarast ned på. På så sätt kommer de flesta kvinnor inte satsa på karriären utan omedvetet intalar de sig att de nöjda så länge de har ett självutvecklande jobb som de trivs med.

Vad gäller oro kring framtida relationer finns ingen större skillnad mellan män och kvinnor, utan vi ser större skillnad mellan storstad och landsbygd. I storstaden är ungdomarna oroligare för att de inte ska hitta en partner och att de ska bli ensamma, utan några vänner. I storstaden har vi sett fler tecken på att det som *Ziehe* kallar *kulturell friställning* blir mer påtagligt. Detta leder till att individualisering och självförverkligande blir viktigt för fler ungdomar här, än på landsbygden. I denna individualistiska värld är det många som reser och flyttar till andra orter eller länder för att kunna uppfylla sina mål, vilket lätt gör att kontakt med vänner och partner försvåras. För att skapa och behålla relationer krävs en fast punkt och tid för att kontinuerligt bygga vidare på dessa. I den lyckade och mer självupptagna tillvaron finns det en risk att detta prioriteras bort. I stället kommer man i perioder satsa mycket energi på en partner eller någon vän, för att plötsligt söka avskärmning (*Ziehe* i Nörsgaard 2004). För att hitta den perfekta partnern att slå sig till ro med är det vanligt att testa många relationer eftersom man tror att man kan hitta något bättre (*Svenska Dagbladet* 2008).

Det som gör att många i storstaden är rädda för att bli ensamma kan vara den mer anonyma tillvaron i staden, vilket också bidrar till att ungdomar från landsbygden väljer att flytta till en mellanstor stad istället. Vi tänker att i en mindre stad är vardagen något mer förutsägbar och trygg, en persons kontaktnät är närmare och mer samlat vilket ökar *känslan av sammanhang*. Tillvaron kan på så sätt bli mer begriplig i ett mindre sammanhang och tryggheten ökar då man inte är lika anonym. Individen får en plats och en roll som är mer känd bland omgivningen, man behöver inte slå sig fram för att få sin plats på samma sätt som i den stora staden. Vi har genom enkäten sett att familj, släkt och vänner är viktigare och påverkar de unga på landsbygden mer än i storstaden. Dessa personer blir en viktigare influens för vuxenblivandet på landsbygden, vilket kan bidra till att känslan av samhörighet och att leva i ett meningsfullt sammanhang ökar.

Vi ser här att kvinnorna är mycket mer oroliga än männen för att inte hitta en partner att skaffa barn med. Enligt teorin om *könssocialisation* fostras flickor ofta till att värdera relationer och familjeliv högt. Betydligt tidigare än pojkar har de med en framtida familj i sina framtidsplaner vilket ofta påverkar de val kring yrkesliv de gör. Kanske är det just för att de har tänkt mer på detta område som de också har blivit mer oroliga. Om kvinnorna lägger större vikt vid familj och relationer kanske de också ställer högre krav på en framtida partner och är oroliga för att de inte ska hitta någon som motsvarar deras förväntningar (Bjerrum Nielsen och Rudberg 1991).

Då det gäller att ta hand om en egen familj så är männen i storstaden mer oroliga än övriga grupper. Vi har inte någon tidigare forskning i ämnet och har ingen förklaring till varför detta oroar dem mer än mycket annat. Vi tänker att förändringar inom familjeroller, mot mer jämställda familjer, kan göra männen mer osäkra i sin framtida fadersroll. Den markanta skillnaden mellan män i storstaden och på landsbygden kan då kanske förklaras med att de traditionella könsrollerna lever kvar något starkare på landsbygden och att framtiden därmed inte utgör samma ovisshet för männen där (Waara 1996).

7. SLUTDISKUSSION

Vi kommer här inledningsvis sammanfatta det resultat vi fick fram i föregående kapitel och därefter diskutera svaren på våra frågeställningar.

7.1 Sammanfattning av resultatet

Då vi jämför bostadsorter och tittar på ungdomarnas tankar om framtida boende kan vi konstatera att väldigt få unga lockas av att bo kvar i sin hemkommun. Dock är det något fler på landsbygden som tänkt sig detta. En skillnad vi ser är att ungdomarna i storstaden vill bo hemma längre än de unga på landsbygden, det är också vanligare att storstadsungdomarna ännu inte har en klar uppfattning om när de kommer flytta. Jämfört med de unga i storstaden är det många på landsbygden som redan har flyttat hemifrån. De allra flesta storstadsungdomarna vill bo i en storstad då de är 30 år. Landsbygdsungdomarna å sin sida vill i störst utsträckning bo i en mellanstor stad. Vi kan alltså se en tendens att de unga vill bort från sin hemkommun, men bo i en storleksmässigt liknande stad, de vill flytta, men inte ha en alltför stor förändring.

När vi tittar på sysselsättning kan vi se skillnader både mellan könen och mellan bostadsorter. Vi kan se att de unga i staden har fler planer för de närmsta två åren. De vill i stor utsträckning prova på tillfälliga arbeten, åka utomlands och studera kortare utbildningar eller kurser. Relativt många vill också påbörja studier på universitet/högskola, men av alla de som uppger att de tänkt studera är det endast hälften som tänkt göra det inom två år. Bland ungdomarna på landsbygden ser vi att de i större utsträckning vill påbörja långsiktiga planer som att börja studera på universitet/högskola och söka arbete att satsa på för framtiden under dessa två år. De vill inte resa eller prova tillfälliga arbeten i lika stor utsträckning.

Då det gäller könsaspekter av planer kring sysselsättning så kan vi se att kvinnor planerar att studera i högre grad än männen. Det är också vanligare att kvinnor har planer på att resa och att prova tillfälliga arbeten under de två närmsta åren. Bland männen vill de flesta prova tillfälliga arbeten eller påbörja studier på universitet/högskola under dessa två år. Vi kan alltså se att kvinnor vill hinna prova på fler olika saker under den närmsta tiden, då vi jämför med männen.

När vi tittar på ungdomarnas planer kring framtida familjebildning ser vi att en majoritet tror att de kommer skaffa barn då de är mellan 25 och 30 år. Vi ser dock att betydligt fler kvinnor än män tänkt skaffa barn tidigare. Detta samtidigt som en tredjedel av männen inte har någon aning om när de vill att detta ska ske. Det verkar som att frågan känns mer avlägsen för männen medan kvinnor redan har med detta i sina planeringar för framtiden.

En majoritet av ungdomarna känner främst förväntan inför framtiden. Det är dock fler som oroar sig i storstaden. Vi ser överlag att ungdomar i storstadsområdet är mer oroliga än dem i landsbygdsområdet. Bland ungdomarna i storstaden utmärker sig sedan kvinnorna tydligt, de är i många frågor betydligt mer oroliga än alla andra grupper. Flest ungdomar oroar sig för de områden som ligger nära i tiden, såsom att komma in på en utbildning och sköta sin egen ekonomi. De frågor de oroar sig minst för är de kring familj, kanske främst för att det känns avlägset. Vi ser också att så många som cirka en tredjedel av alla ungdomar är oroliga för att i framtiden bli ensamma och inte ha några vänner.

7.2 Diskussion kring resultatet

Vi diskuterar nedan utifrån våra frågeställningar, vilka är:

1. *Finns några tydliga skillnader vad gäller ungdomars framtidsplaner då vi jämför kön och bostadsort?*
2. *Finns det vissa grupper av ungdomar som är mer oroliga än andra inför framtiden?*

I det resultat vi fått fram har vi sett flera övergripande tendenser till skillnader mellan de olika grupperna. Till att börja med upplever vi det som att alla ungdomar vill skjuta upp vuxenblivandet och förlänga ungdomstiden. Denna tendens är dock större i storstaden, där de tycks vilja vänta med det ansvarsfyllda vuxenlivet och ser en lång ungdomstid framför sig. De planerar att hinna med en rad saker innan de flyttar hemifrån, de vill resa, prova tillfälliga arbeten och studera kortare utbildningar eller kurser. Det är fler i storstaden som bor kvar längre hemma och som inte planerat när de ska flytta hemifrån. De verkar vilja njuta av ungdomstiden som om livet snart var över och de måste passa på.

Denna tendens verkar finnas också på landsbygden, även om ungdomarna här i högre grad verkar se fram emot att flytta hemifrån, börja studera eller skaffa ett arbete relativt snart. Men de verkar inte vara stressade, utan njuter mer av tillvaron. Detta bekräftas också då vi ser att det inom denna grupp är väldigt få som främst ser med oro på framtiden.

Vi ser det som att ungdomarna i storstaden gör val som förlänger ungdomstiden medan ungdomarna på landsbygden i högre grad tenderar att gå mot en mer vuxen livsstil.

En majoritet av ungdomarna ser på framtiden främst med förväntan. Vi kan dock se att många känner oro inför vissa frågor som rör framtiden. Överlag kan vi se att ungdomarna i storstaden är mer oroliga än de unga på landsbygden. Vi tror att detta kan förstås med att de känner större krav och konkurrens från omgivningen. De har nära till det oändliga utbud som kan förverkliga deras möjligheter och drömmar. De känner att det bara är de själva som kan sätta hinder för dem eftersom de har all världens möjligheter, vilket gör att ett nederlag slår extra hårt mot dem. På landsbygden är det mindre press på de unga att ta för sig av de valmöjligheter som främst är tillgängliga i storstaden. Det är andra saker som spelar in i om man får tillgång till detta, exempelvis ekonomi och betyg. Vi tror att detta gör att de oroar sig mindre för framtiden och över saker de inte kan styra.

Vad gäller könsskillnader så kan vi, i likhet med tidigare forskning (SOU 2006:77), se att kvinnor är mer oroliga vad gäller i stort sett alla frågor och de som utmärker sig mest är kvinnorna i storstaden. Att det mest är kvinnor kanske till viss del kan förklaras med att de vill hinna med mer än männen de närmsta åren samtidigt som de vill skaffa barn och familj tidigare. Som Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) skriver så delar främst kvinnor ofta upp tiden som före och efter familjebildande, med tanke på att de känner att den egna friheten blir mindre i och med barn. Detta kanske kan vara en del i förklaringen till att de är mer stressade för åren fram till 30 år.

Bland männen är ett vanligt svar på frågor kring oro att de inte har tänkt på den fråga som ställs. Bland annat kan denna könsskillnad bero på att kvinnor socialiserats in i att det är accepterat för dem att känna oro, något som däremot inte är lika godtaget för män. Detta kan göra att kvinnorna har lättare att erkänna att de är oroliga. Även om männen skulle vara oroliga har de svårare att erkänna detta, eftersom de förväntas vara mer obekymrade kring framtiden.

Sammanfattningsvis ser vi en hel del skillnader mellan kön och bostadsort.

Som svar på vår första frågeställning ser vi att det finns vissa områden där de tydliga skillnaderna finns mellan könen och andra där bostadsorten är mest avgörande. Då det exempelvis gäller området kring framtida boende är det mest avgörande om ungdomarna bor i storstad eller på landsbygden och i frågor som handlar om familj blir skillnaderna störst mellan könen.

Då det gäller vår andra frågeställning kring oro och framtid, ser vi att de flesta främst känner förväntan inför framtiden. Inom de specifika frågorna kring oro finns störst skillnad mellan könen. Det är kvinnorna som oroar sig mest och inom denna grupp utmärker sig storstadskvinnorna som de allra mest oroliga.

LITTERATURFÖRTECKNING

Antonovsky, Aaron (1991): *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och kultur

Bjerrum Nielsen, Harriet / Rudberg, Monica (1991): *Historien om flickor och pojkar – Könssocialisation i ett utvecklingspsykologiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Ejlertsson, Göran (1996): *Enkäten i praktiken – En handbok i enkätmetodik*. Lund: studentlitteratur.

Gytz Olesen, Sören/Möller Pedersen, Peter (red.) (2004): *Pedagogik i ett sociologiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

Johansson, Kerstin (2003): *Bli vuxen i arbetarstad: Fem ungdomar berättar om skola, arbete och det egna livet*. Linköping: Linköpings universitet

Jönsson, Ingrid / Trondman, Mats / Arnman, Göran / Palme, Mikael (1993): *Skola – fritid - framtid : en studie av ungdomars kulturmönster och livschanser*. Lund: Studentlitteratur.

Körner, Svante/Wahlgren, Lars (2002): *Praktisk statistik*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red.) (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Löfgren, Mikael/Molander, Anders (red.) (1986): *Postmoderna tider*. Stockholm: Norstedt.

Lövheim, Mia (2005): *Ungdomars livsvillkor och värderingar : sammanställning och diskussion av studier från 2000-talet*. Uppsala: Svenska kyrkan

SOU 2006:77 *Ungdomar, stress och psykisk ohälsa – Analyser och förslag till åtgärder*. Stockholm: Edita Sverige AB

Svenning, Conny (2003): *Metodboken*. Eslöv: Lorentz förlag.

Svensson, Lotta (2006): *Vinna och försvinna?: Drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter*. Linköping: Linköpings universitet

Ungdomsbarometern (2000): *Ungdomar, utbildning & arbete*. Stockholm: Ungdomsbarometern AB

Ungdomsstyrelsen (1996): *Krokig väg till vuxen: ungdomsrapporten 1996. En kartläggning av ungdomars livsvillkor*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (1998): *Ny tid – nya tankar?: Ungdomars värderingar och framtidstro*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2000) *Ungdomars vägval – en studie om utbildning och arbetslivets början*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen

Västsvenska Industri- och handelskammaren (2007): *Fokus attityd. Rapport 2007:6. En undersökning av ungdomars attityder till arbete, utbildning och framtid.* Göteborg: Västsvenska Industri- och handelskammaren

Waara, Peter (1996): *Ungdom i gränsland.* Umeå: Boréa bokförlag

Internetkällor

Arbetsmarknadsstyrelsen: www.ams.se

National Encyklopedin: www.ne.se

Skolverket: www.skolverket.se

Ungdomsstyrelsen: www.ungdomsstyrelsen.se

Artikelserie

Svenska Dagbladet, Idagsidan (mars 2008): *Kvartslivskrisen*
www.svd.se

Bilaga 1.

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Hej!

Vi är två socionomstudenter vid Göteborgs universitet. Vi går nu sista terminen på programmet och håller på att skriva en c-uppsats. Denna uppsats baseras på en enkät som handlar om gymnasieungdomars planer inför framtiden. Vi har valt att vända oss till elever i årskurs tre på flera gymnasieskolor.

Enkäten inleds med bakgrundsfrågor och går sedan igenom områdena boende, utbildning/arbete samt familj.

Enkäten tar ungefär 15 minuter att fylla i. Den är helt frivillig och du kan välja att avbryta deltagandet när du vill. Du kommer att vara helt anonym och vi kommer inte att redovisa enskilda personers svar. Det du svarar kommer endast att användas i denna uppsats.

Vi är mycket tacksamma för att du tar dig tid att svara på enkäten!

Har du några frågor om enkäten eller uppsatsen är du välkommen att höra av dig på nedanstående mailadresser.

Med vänliga hälsningar

Elisabeth Svensson

Marie Bojlid

Handledare:

Tore Brännberg

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Handledare: Tore Brännberg

Bakgrundsfrågor

1. Kön

Kvinna 50,9% Man 49,1%

2. Vilken skola går du på?

Storstad: 49,1% Landsbygd: 50,9%

3. Vilket gymnasieprogram går du? (Skriv ut hela namnet)

Teoretiskt program: 74,0% Praktiskt program: 24,8% Bortfall: 1,2%

4. Vad har du ungefär för snittbetyg?

IG: 1,2% G: 20,1% VG: 54,4% MVG: 10,7% Bortfall: 13,6%

5. I vilket land är du född?

Sv: 88,2% EU: 3% Övriga länder: 7,6% Bortfall: 1,2%

6. I vilket land är dina föräldrar födda?

Mamma: Sv: 80,5% EU: 9% Övriga länder: 9,9% Bortfall: 0,6%

Pappa: Sv: 79,3% EU: 10,2% Övriga länder: 9,9% Bortfall: 0,6%

7. Vilken högsta utbildning har dina föräldrar?

	Mamma	Pappa
Grundskola eller lägre	☐ 11,8%	☐ 16,0%
Gymnasium eller motsvarande	☐ 35,5%	☐ 38,5%
Universitet / Högskola	☐ 40,8%	☐ 33,1%
Vet ej	☐ 11,8%	☐ 12,4%

8. Vilket yrke har dina föräldrar?

Mamma: Jobbar: 85% Jobbar ej: 12% Bortfall: 3%

Pappa: Jobbar: 89,8% Jobbar ej: 6,6% Bortfall: 3,6%

9. Vilken samhällsklass skulle du säga att din familj närmast tillhör? (Välj ett alternativ)

- 7,1% Övre medelklass Bortfall: 1,8%
 65,1% Medelklass
 18,3% Arbetarklass
 7,7% Vet ej

10. Var i kommunen bor du?

- 39,6% Inne i stan Bortfall: 2,4%
 39,1% I mindre tätort/by
 16,6% På landsbygd
 2,4% Annat: _____

11. Vem bor du tillsammans med?

- 20,1% Med en förälder Bortfall: 2,4%
 53,8% Med båda föräldrarna
 10,1% Växelvis hos båda föräldrarna
 13,% Jag bor själv
 0% Annat: _____

12. Hur bor din familj?

- 65,1% I villa / radhus Bortfall: 3,6
 30,8% I lägenhet
 0,6% Annat: _____

13. Hur länge har du bott i den kommun du bor i nu?

_____ år

- 1-5 år: 13,8% 11-15 år: 8,4% Bortfall: 2,4%
6-10 år: 9% 16-20 år: 64,8%

Boende

14. När tror du att du kommer flytta hemifrån? (Välj ett alternativ)

- 11,8% Så snart som möjligt Bortfall: 0,6%
 20,1% När jag får ett jobb
 21,3% När jag börjar studera
 8,9% När jag är färdig med en yrkesutbildning
 7,1% När jag och min pojkvän/flickvän kan flytta ihop
 5,9% Annat: _____
 12,4% Vet ej
11,8% Har redan flyttat

15. Tror du att du kommer bo kvar i samma kommun som du gör nu, när du är 30 år?

- 3,6% Ja, absolut Bortfall: 0%
 5,9% Ja, det tror jag
 11,8% Ja, men jag har nog bott någon annanstans ett tag innan dess
 34,9% Nej, troligtvis inte
 19,5% Nej, absolut inte
 24,3% Ingen aning

16. Var tror du att du kommer bo när du är 30 år? (Välj ett alternativ)

- 10,1% I samma kommun Bortfall: 1,8%
 32,0% I storstad
 30,8% I mellanstor stad
 4,7% I mindre tätort/by
 3,0% På landsbygd
 14,2% Utomlands
 3,6% Annat: _____

17. När du flyttar hemifrån, hur viktigt tror du följande är för var du väljer att bo?

	Viktigt	Ganska viktigt	Inte så viktigt	Oviktigt	Bortfall
Att det är nära min ursprungsfamilj	☐ 14,8%	☐ 39,6%	☐ 33,7%	☐ 10,1%	1,8%
Att jag studerar i närheten	☐ 34,3%	☐ 38,5%	☐ 18,9%	☐ 7,7%	0,6%
Att min partner bor där	☐ 40,8%	☐ 33,7%	☐ 16,0%	☐ 7,7%	1,8%
Att jag har mina vänner där	☐ 36,7%	☐ 42,6%	☐ 14,8%	☐ 4,7%	1,2%
Att jag får ett arbete där	☐ 58,0%	☐ 33,1%	☐ 5,9%	☐ 1,8%	1,2%
Att ortens storlek och läge passar mina önskemål	☐ 45,6%	☐ 36,7%	☐ 13,0%	☐ 4,1%	0,6%
Annat: _____	☐ 5,3%	☐ 0,6%	☐ 5,9%	☐ 0%	94,1%

18. När du är 30 år, hur viktigt tror du följande är för var du väljer att bo?

	Viktigt	Ganska viktigt	Inte så viktigt	Oviktigt	Bortfall
Att det är nära min ursprungsfamilj	☐ 16,0%	☐ 40,8%	☐ 32,0%	☐ 11,2%	0%
Att jag har studerat i närheten	☐ 7,7%	☐ 16,0%	☐ 26,0%	☐ 49,7%	0,6%
Att min partner bor där	☐ 65,7%	☐ 27,8%	☐ 4,1%	☐ 1,2%	1,2%
Att jag har mina vänner där	☐ 47,9%	☐ 42,6%	☐ 7,7%	☐ 1,8%	0%
Att jag fått ett arbete där	☐ 76,3%	☐ 18,3%	☐ 4,1%	☐ 0,6%	0,6%
Att ortens storlek och läge passar mina önskemål	☐ 56,8%	☐ 31,4%	☐ 8,3%	☐ 3,0%	0,6%
Annat: _____	☐ 4,1%	☐ 0%	☐ 0%	☐ 0%	95,9%

19. Tror du att du kommer att bo utomlands under någon period innan du fyllt 30 år?

- 18,9% Ja, absolut Bortfall: 0,6%
 32,5% Ja, troligtvis
 25,4% Nej, det tror jag inte
 5,9% Nej, absolut inte
 16,6% Ingen aning

20. Oroar du dig för följande:

	Ja, mycket	Ja, ganska mycket	Nej, inte direkt	Nej, inte alls	Har inte tänkt på det	Bortfall
Att hitta en bostad	☐ 7,7%	☐ 27,2%	☐ 53,3%	☐ 8,3%	☐ 3,0%	0,6%
Att flytta hemifrån och klara mig själv	☐ 3,0%	☐ 14,8%	☐ 37,9%	☐ 40,2%	☐ 3,0%	1,2%
Att klara av ekonomin	☐ 13,6%	☐ 28,4%	☐ 41,4%	☐ 12,4%	☐ 3,0%	1,2%
Att mina föräldrar ska bli ensamma när jag flyttar	☐ 7,1%	☐ 10,1%	☐ 38,5%	☐ 33,1%	☐ 10,7%	0,6%

Utbildning/Arbete

21. Vad har du huvudsakligen tänkt göra de två första åren efter studenten? (Välj en eller flera)

- 40,8% Påbörja en längre utbildning på högskola/universitet
 24,9% Studera vidare på någon kortare utbildning eller kurs
 13,9% Läsa upp betyg
 28,4% Söka ett arbete att satsa på för framtiden
 38,5% Prova på olika tillfälliga arbeten, oavsett yrke
 3,0% Göra värnplikt
 32,5% Åka utomlands en längre tid
 1,8% Skaffa familj och barn
 4,1% Annat: _____
 0,6% Jag vet inte

22. Har du en klar uppfattning om vilket yrke du skulle vilja ha då du är 30 år?

- 39,1% Ja, jag har en klar uppfattning Bortfall: 1,2%
 33,7% Nej, men jag vet inom vilket område
 26,0% Nej, ingen aning

23. Vilket är ditt drömyrke?

62,2% svarade _____

- 37,8% Jag vet inte (Hoppa över fråga 24)

24. Tror du att du kommer arbeta med ditt drömyrke?

- 22,6% Ja, absolut
 48,1% Ja, troligtvis
 24,5% Nej, troligtvis inte
 4,7% Nej, absolut inte

37,8% besvarade ej frågan pga svar på föregående fråga

25. Tror du att du kommer studera på universitet/högskola?

- 38,5% Ja, absolut
 30,8% Ja, troligtvis
 14,8% Nej, troligtvis inte
 7,1% Nej, absolut inte
 8,3% Ingen aning

Bortfall: 0,6%

26. Oroar du dig för följande

	Ja, mycket	Ja, ganska mycket	Nej, inte direkt	Nej, inte alls	Har inte tänkt på det	Bortfall
Att komma på vad jag vill jobba med	☐ 14,8%	☐ 19,5%	☐ 41,4%	☐ 23,1%	☐ 0,6%	0,6%
Att komma in på den utbildning jag vill gå	☐ 13,6%	☐ 37,9%	☐ 32,5%	☐ 12,4%	☐ 3,0%	0,6%
Att klara av den utbildning jag vill gå	☐ 13,6%	☐ 21,9%	☐ 46,2%	☐ 14,2%	☐ 3,6%	0,6%
Att jag inte ska få ett jobb	☐ 16,6%	☐ 21,9%	☐ 42,6%	☐ 17,2%	☐ 0,6%	1,2%
Att jag inte ska få ett jobb som jag trivs med	☐ 18,3%	☐ 29,0%	☐ 34,3%	☐ 14,8%	☐ 2,4%	1,2%

Familj

27. Har du flickvän/pojkvän?

- 33,7% Ja
 65,7% Nej (Hoppa över fråga 28)

Bortfall: 0,6%

28. Tror du att ni kommer vara tillsammans när du är 30 år?

- 6,5% Ja, absolut
 12,4% Ja, troligtvis
 4,7% Nej, troligtvis inte
 10,1% Ingen aning

66,3% besvarade ej frågan pga svar på föregående fråga

29. Tycker du att man bör vara gift innan man:

	Ja, det bör man	Ja, helst	Nej, det spelar ingen roll	Det har jag inte tänkt på	Bortfall
Bor tillsammans?	☐ 3,6%	☐ 3,6%	☐ 89,9%	☐ 1,8%	1,2%
Skaffar barn?	☐ 8,3%	☐ 11,8%	☐ 76,3%	☐ 3,0%	0,6%

30. När tror du att du kommer vara sambo/gift?

- 9,5% Innan jag är 20 år Bortfall: 1,8%
 17,8% Innan jag är 25 år
 43,8% Innan jag är 30 år
 6,5% Efter att jag är 30 år
 1,8% Jag tror inte att jag kommer vara sambo/gift
 18,9% Ingen aning

31. När tror du att du kommer skaffa barn?

- 0,6% Innan jag är 20 år Bortfall: 1,2%
 10,1% Innan jag är 25 år
 51,5% Innan jag är 30 år
 10,7% Efter att jag är 30 år
 7,1% Jag tror inte jag vill skaffa barn
 18,9% Ingen aning

32. Om du vill ha barn, hur många tror du att du vill ha?

- _____st.
 Ingen aning

33. Oroar du dig för följande:

	Ja, mycket	Ja, ganska mycket	Nej, inte direkt	Nej, inte alls	Har inte tänkt på det	Bortfall
Att inte hitta en partner	☐ 5,9%	☐ 18,3%	☐ 46,7%	☐ 24,9%	☐ 3,6%	0,6%
Att inte hitta en partner att få barn med	☐ 4,7%	☐ 10,7%	☐ 49,7%	☐ 25,4%	☐ 8,9%	0,6%
Att ta hand om en egen familj	☐ 7,1%	☐ 10,7%	☐ 47,3%	☐ 29,6%	☐ 5,3%	0%
Att vara ensam, inte ha vänner	☐ 12,4%	☐ 14,2%	☐ 36,1%	☐ 30,8%	☐ 6,5%	0%

Övergripande frågor om framtiden

34. Tänker du mycket på hur ditt liv kommer att vara tiden fram till du är 30 år?

- 21,9% Ja, ofta Bortfall: 0,6%
 46,2% Ja, ibland
 21,3% Nej, sällan
 10,1% Nej, nästan aldrig

35. Hur känner du främst inför din egen framtid? (Välj ett alternativ)

- 56,2% Förväntan Bortfall:4,7%
 16,6% Oro
 15,4% Inget av dem
 7,1% Annat: _____

36. Känner du att du har stora valmöjligheter då det gäller din framtid?

- 19,5% Ja, stora
 59,8% Ja, ganska stora
 13,0% Nej, ganska små
 1,8% Nej, små
 5,9% Det har jag inte tänkt på
Bortfall: 0%

37. Vad känner du kan begränsa dina valmöjligheter? (Välj ett eller flera alternativ)

- 11,8% Föräldrar
 45,0% Jag själv
 40,2% Ekonomi
 30,8% Betyg
 30,8% Arbetsmarknad
 3,6% Annat: _____
 12,4% Inget

38. Hur mycket påverkas du av följande då du sätter upp mål för din framtid?

	Mycket	Ganska mycket	Ganska lite	Lite	Inte alls	Bortfall
Familj och släkt	☐ 10,1%	☐ 39,6%	☐ 29,0%	☐ 10,7%	☐ 10,7%	0%
Vänner	☐ 6,5%	☐ 30,2%	☐ 36,7%	☐ 13,6%	☐ 12,4%	0,6%
Samhälle och media	☐ 2,4%	☐ 19,5%	☐ 42,0%	☐ 24,3%	☐ 11,2%	0,6%
Religion/etik/moral	☐ 1,8%	☐ 13,0%	☐ 27,2%	☐ 27,8%	☐ 29,0%	1,2%
Ekonomi	☐ 14,2%	☐ 37,3%	☐ 29,0%	☐ 10,7%	☐ 7,7%	1,2%
Betyg	☐ 18,3%	☐ 39,1%	☐ 23,1%	☐ 13,0%	☐ 4,7%	1,8%
Annat: _____	☐ 0,6%	☐ 0%	☐ 0%	☐ 0%	☐ 0%	99,4%

39. Hur känner du i nuläget inför följande saker?

	Lockande	Lockande och oroande	Oroande	Inget speciellt	Bortfall
Skaffa ett jobb	☐ 46,2%	☐ 34,3%	☐ 3,6%	☐ 14,8%	1,2%
Utbilda mig	☐ 39,6%	☐ 28,4%	☐ 8,9%	☐ 22,5%	0,6%
Hitta en partner	☐ 34,3%	☐ 20,7%	☐ 5,3%	☐ 37,3%	2,4%
Resa och se mig om i världen	☐ 71,6%	☐ 12,4%	☐ 0,6%	☐ 15,4%	0%
Hitta boende	☐ 48,5%	☐ 24,3%	☐ 6,5%	☐ 20,7%	0%
Själv kunna välja vad jag ska göra	☐ 64,5%	☐ 20,7%	☐ 3,6%	☐ 10,7%	0,6%
Bestämna över min egen ekonomi	☐ 49,7%	☐ 27,2%	☐ 11,2%	☐ 11,2%	0,6%

40. Hur viktiga är följande saker för dig att satsa på innan du är 25 år?

	Viktigt	Ganska viktigt	Inte så viktigt	Oviktigt	Bortfall
Arbete med hög lön	☐ 24,3%	☐ 40,2%	☐ 29,6%	☐ 5,9%	0%
Att bli sambo	☐ 18,9%	☐ 32,5%	☐ 37,3%	☐ 10,7%	0,6%
Bilda egen familj	☐ 6,5%	☐ 21,9%	☐ 52,7%	☐ 18,9%	0%
Fast anställning	☐ 42,0%	☐ 39,1%	☐ 15,4%	☐ 3,0%	0,6%
Fast och långsiktigt boende	☐ 32,5%	☐ 40,8%	☐ 23,7%	☐ 3,0%	0%
Ha kul och festa	☐ 29,0%	☐ 43,2%	☐ 17,2%	☐ 10,7%	0%
Hög levnadsstandard	☐ 29,6%	☐ 47,9%	☐ 17,2%	☐ 4,1%	1,2%
Karriär	☐ 34,3%	☐ 40,8%	☐ 20,7%	☐ 3,6%	0,6%
Resa mycket	☐ 38,5%	☐ 34,9%	☐ 17,2%	☐ 9,5%	0%
Studera högre universitetsutbildning	☐ 28,5%	☐ 26,0%	☐ 33,1%	☐ 12,4%	0%
Studera kortare utbildning	☐ 13,0%	☐ 32,5%	☐ 36,7%	☐ 16,6%	1,2%
Ta det lugnt och slappa	☐ 14,2%	☐ 31,4%	☐ 34,9%	☐ 18,9%	0,6%
Annat _____	☐ 2,4%	☐ 0%	☐ 1,2%	☐ 0,6%	95,9%

41. Hur viktiga är följande saker för dig att satsa på tiden mellan du är 25 och 30 år?

	Viktigt	Ganska viktigt	Inte så viktigt	Oviktigt	Bortfall
Arbete med hög lön	☐ 40,2%	☐ 44,4%	☐ 11,2%	☐ 4,1%	0%
Att bli sambo	☐ 39,1%	☐ 40,8%	☐ 13,6%	☐ 5,9%	0,6%
Bilda egen familj	☐ 35,5%	☐ 37,3%	☐ 18,3%	☐ 7,7%	1,2%
Fast anställning	☐ 68,6%	☐ 27,8%	☐ 3,0%	☐ 0,6%	0%
Fast och långsiktigt boende	☐ 60,9%	☐ 32,0%	☐ 5,3%	☐ 1,8%	0%
Ha kul och festa	☐ 13,6%	☐ 39,1%	☐ 36,1%	☐ 10,7%	0,6%
Hög levnadsstandard	☐ 45,6%	☐ 46,7%	☐ 4,7%	☐ 2,4%	0,6%
Karriär	☐ 45,6%	☐ 43,8%	☐ 8,3%	☐ 1,8%	0,6%
Resa mycket	☐ 33,1%	☐ 40,2%	☐ 16,6%	☐ 9,5%	0,6%
Studera högre universitetsutbildning	☐ 13,6%	☐ 21,9%	☐ 37,3%	☐ 25,4%	1,8%
Studera kortare utbildning	☐ 4,7%	☐ 26,0%	☐ 44,4%	☐ 24,3%	0,6%
Ta det lugnt och slappa	☐ 17,2%	☐ 29,6%	☐ 35,5%	☐ 16,6%	1,2%
Annat _____	☐ 2,4%	☐ 1,8%	☐ 0,6%	☐ 0,6%	94,7%